

ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА

Брой 19, май 2012 г.

Съдържание

В настоящия деветнадесети бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“ ще намерите кратко резюме на решения, постановени през април 2012 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по всички дела срещу България и по дела срещу други държави, както и подбрани дела на Съда на Европейския съюз по дела, касаещи права на човека. Бюлетинът излиза в електронен вариант и се разпространява безплатно.

Подбрани и представени са решения в следните области:

- право на живот;
- забрана за изтезание и нечовешко и унижително отнасяне или наказание;
- право на свобода и сигурност;
- право на справедлив съдебен процес, разумен срок и презумпция за невинност;
- право на зачитане на личния и семейния живот;
- свобода на изразяване, на съвестта и религията, на събранията и на сдружаване;
- право на собственост
- забрана срещу дискриминация;
- други права.

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Налице е нарушение на материалния и процедурен аспект на правото на живот по чл. 2 на Конвенцията при инцидент с дете в необезопасен електрически трансформатор. Националната съдебна система не е успяла да идентифицира отговорните за инцидента лица поради липсваща работеща система за идентификация на собствениците и ползвателите на съоръжения с високо напрежение, за да се осигури спазване на изискванията за безопасността им.

Решение на Съда по делото [Iliya Petrov v. Bulgaria \(no. 19202/03\)](#)

Фактите: На 16.09.1996 жалбоподателят – тогава на 11 години, пострадал сериозно от токов удар при инцидент с необезопасен електрически трафопост в детски парк в близост до дома му. Веднага след това детето изпаднало в кома. Във връзка с инцидента било образувано наказателно производство срещу техническия ръководител в съответния сектор в Националната електрическа компания за причиняване на тежка телесна повреда при условията на непредпазливост при изпълнение на занятие или регламентирана дейност. По показания на момчето вратата на трафопоста била отворена и знаците и надписите по него били ръждиви и нечетливи. Разпитани били охранител и полицейски служител, които свидетелствали, че са виждали неколккратно вратата на трафопоста отворена и деца да играят вътре. Вещо лице в производството заключило, че съоръженията за високо напрежение от

момента на тяхното монтиране нямали поставени блокиращи устройства в нарушение на законовите изисквания. Това било задължение на собственика на трафопоста. В производството били разпитани и различни длъжностни лица, които твърдели, че не е ясно на кого принадлежи собствеността на трафопоста.

Националните съдилища оправдали обвиняемия и отхвърлили гражданските претенции за вреди на жалбоподателя, като намерили, че техническият ръководител не е бил отговорен за осигуряване безопасността на съоръжения, които не са собственост на компанията или на които тя не е ползвател. Според приложимите разпоредби на вътрешното законодателство само собствениците и ползвателите на подобни съоръжения били отговорни за техническата им безопасност. Инвеститор на конструкцията било държавно предприятие и собствеността върху трафопоста не била прехвърлена по законовия ред, поради което собственикът и респективно отговорните лица за инцидента не могли да бъдат установени категорично.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят се оплаква, че е пострадал сериозно в резултат на необезопасяване на електрическото съоръжение и отговорните за това лица не са могли да бъдат установени от българската съдебна система, поради което той не е получил обезщетение за претърпените имуществени и неимуществени вреди.

Решението: Съдът напомня, че държавата има позитивно задължение по чл. 2 на Конвенцията да осигури законова и административна рамка за ефективна защита от обекти и дейности, които застрашават живота и здравето на гражданите, включително регламентация на

процедури, които да позволяват установяването на грешки, извършени от отговорните лица. Съдът отбелязва, че във вътрешното законодателство съществува разлика между „добро техническо състояние“ и „безопасност“ на електрическите съоръжения и отговорните за двете състояния лица са различни. Според вътрешната уредба приоритет се дава на правилното функциониране на електроразпределителната система, което се наблюдава и осигурява от всички лица: ползватели, собственици, електроразпределителните компании и Агенцията по енергетика. В същото време за безопасността са отговорни само собствениците и ползвателите. Това дезинтересиране на държавата към контрола над съоръжения с високо напрежение не отговаря на позитивните ѝ задължения да минимизира риска от животозастрашаващи инциденти, свързани с експлоатацията им.

Според Съда задължение на държавата е да осигури ефективна система за идентификация на собствениците и ползвателите на рискови съоръжения, за да се осигури спазване на изискванията за безопасност, а такава не съществува към момента на събитията. Поради това отговорните лица за инцидента не са могли да бъдат идентифицирани, макар че съдилищата са намерили, че очевидно става дума за публичен обект. Според Съда липсата на контролна система за правилното изпълнение на правилата за безопасност спрямо електрически инсталации с високо напрежение е определящата причина за инцидента с жалбоподателя. Съдът смята, че властите е следвало да предприемат необходимите мерки, за да идентифицират собственика и да му наредят той да осигури безопасността на съоръжението. Съдът още отбелязва, че при посочените обстоятелства инцидент от подобно естество в парк, посещаван от деца, е бил просто въпрос на време. Поради изложените съображения ЕСПЧ намира нарушение на материалния аспект на правото на живот по чл. 2 на Конвенцията.

Съдът установява нарушение и на процедурното задължение на държавата по чл. 2. Тази разпоредба на Конвенцията

изисква държавата, в случаи на загуба на човешки живот при обстоятелства, които могат потенциално да ангажират отговорността ѝ, да осигури адекватен отговор – съдебен или друг – така че законовата и административна рамка за защита на живота и здравето на гражданите да се приложи правилно и нарушението на правото на живот да бъде преследвано и наказано. В случаи специално на опасни дейности често властите са единствените, които имат знания относно това как е станал инцидента. Когато властите не са предприели необходимите действия, за които са били задължени, бидейки въпреки това наясно с последствията и пренебрегвайки правомощията си, то тогава държавата е длъжна да отговори с наказателно преследване на виновните, в противен случай ще е налице нарушение на чл. 2.

Съдът приема, че разследването в настоящия случай не е успяло да намери отговор на основния въпрос, свързан с отговорността за случилото се, а именно – кой е бил собственик на съоръжението, което не е било обезопасено. След като са установили, че електрическата компания не е собственик, те не са направили повече, за да установят кой е бил собственика на съоръжението и длъжностните лица, отговорни за оставянето му необезопасено години наред. Държавата не е изпълнила задължението да установи ефективна система за проследяване и контрол на собствениците и ползвателите на електрически съоръжения с високо напрежение и разследването по случая не е било ефективно, поради ограничения си обхват.

ЕСПЧ не намира за необходимо да разгледа оплакванията за зачитане на личния живот по чл. 8 на Конвенцията и присъжда на жалбоподателя 15 000 евро за причинените немуществени вреди.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Турските власти не са приложили необходимото усърдие да защитят живота на 7-годишно момче,

замръзнало по пътя за вкъщи след по-ранно приключване на учебните занятия поради виелица.

Решение на Съда по делото [Ylbeyi Kemalodlu and Meriye Kemalodlu v. Turkey \(no. 19986/06\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са родителите на 7-годишно момче, което замръзнало до смърт през един зимен ден на 2004 г., след като, тръгвайки си от учебните занятия, приключили по-рано този ден поради виелица, то тръгнало да се прибира пеша до дома си, намиращ се на 4 км разстояние от училището. Общинският училищен автобус, който трябвало да прибере децата, не дошъл при затварянето на училището, тъй като общинските власти не били предупредени за по-ранното приключване на занятията. Тялото на детето било открито на следващия ден, замръзнало близо до реката.

Извършената проверка от дирекцията по образование заключила, че зам.-директорът на училището е извършил нарушение, като е пренебрегнал задължението си да уведоми общинската транспортна компания за по-ранното приключване на занятията. Той бил наказан с предупреждение. Жалбоподателите завели и дело за вреди срещу министерството на образованието и общината; съдилищата обаче отвъррили искането им за освобождаване от държавни такси, което било придружено със съответните доказателства за липса на средства, без да посочват определени мотиви. Впоследствие поради неплащане на съдебните такси производството било прекратено. Започнало и наказателно производство срещу директора и зам.-директора на училището и учителя на момчето. Наказателният съд оправдал подсъдимите, като намерил, че смъртта на момчето не е резултат от умишлени действия и че училищните власти не може разумно да се очаква да контролират къде са отишли 2400 ученици след приключване на учебните занятия този ден и да предвидят, че синът на жалбоподателите е можел да замръзне по пътя си към дома. Производството е все още висящо пред касационния съд.

Жалбоподателите се оплакват пред ЕСПЧ по чл. 2 за това, че властите не са успели да защитят живота на техния син и да накажат виновните.

Решението: ЕСПЧ отбелязва, че не всеки риск за живота на някого създава задължение за властите да предприемат мерки за предотвратяването му; в случая с момчето обаче турските власти, като не са предупредили общинската транспортна компания за по-ранното приключване на занятията, не са предприели необходимите мерки, които са можели, за да предотвратят такъв риск да се материализира. Освен това относно правните средства, които са били на разположение на жалбоподателите за установяване на фактите около смъртта на детето и наказване на виновните, жалбоподателите са били лишени от едно от тези средства – по делото за обезщетение – заради отказа на съдилищата да ги освободят от съдебни такси. От друга страна, наказателното дело по случая продължава вече 8 години и е още висящо пред съдилищата, като Съдът е особено впечатлен, че 4 и половина години са били необходими на касационния съд да върне делото за ново разглеждане на по-долния съд с мотива, че един от протоколите от съдебните заседания пред долния съд не е подписан от съдебния секретар. Поради това Съдът заключава, че турските власти не са успели да накажат виновните лица и да предоставят подходяща защита на родителите на детето, поради което те на са приложили необходимото усърдие, за да защитят живота на детето, в противоречие с чл. 2 от Конвенцията.

Властите са нарушили задължението си по чл. 2, като не са предоставили своевременно полагащите се безплатни медикаменти на раковоболен пациент.

Решение на Съда по делото [Panaitescu v. Romania \(no. 30909/06\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Panaitescu, страдал от рак, но не получавал безплатно полагащите му се медикаменти. Той се обръщал към здравните власти и множество други институции за помощ, но

безуспешно. Първоначално той сам закупувал нужните му медикаменти, но впоследствие поради липса на средства се включил към програма в Германия за приемане на ново експериментално лекарство. През 2006 г. той получил в своя полза решение на националния съд, който задължавал властите да му предоставят нужните му медикаменти безплатно, както и да го компенсират за направените дотогава разходи по закупуването им. В това производство властите оспорвали това му право, но безуспешно.

Пред ЕСПЧ наследниците на г-н Panaitescu се оплакват по чл. 2 от Конвенцията, че румънските власти цинично са отказали на г-н Panaitescu да изпълнят решенията на съдилищата да му предоставят медикаменти безплатно, което го е поставило в риск за живота му и му е причинило дълбоко психическо страдание.

Решението: ЕСПЧ отбелязва, че г-н Panaitescu е имал право по силата на съответното законодателство и на съдебното решение от 2006 г. да получава безплатни медикаменти за болестта си, като забавянето при предоставянето им само е влошило неговото състояние, особено тогава, когато той вече не е можел да си плаща за лечението. Макар че е имал право на такова безплатно лечение, неговото право е било неколккратно оспорвано от страна на здравните власти, най-вече поради бюрократични причини. В резултат той не е могъл да продължи адекватно лечението си. Съдът отбелязва, че властите не могат да се оправдават с липса на средства заради неизпълнението на задълженията си да защитават живота на лицата под тяхна юрисдикция. Те са били наясно, че медикаментите, администрирани върху г-н Panaitescu, са имали позитивен ефект върху него, били са препоръчани и от медицински лица и властите е следвало да са наясно, че ако не предоставят това лечение, животът на г-н Panaitescu се поставя в реален и непосредствен риск. Поради това Съдът счита, че не може да се изключи, че бездействието на властите е допинесло за влошаване на болестта на г-н Panaitescu и следователно властите не са изпълнили задължението си да предотвратят риска за живота му, като не са

му предоставили подходящата медицинска грижа, наредена и от страна на националните съдилища. Поради това е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията.

Държавата е отговорна за животозастрашаващото поведение на запасен полицаи в бар, в който той прострелял барман със служебното си оръжие.

Решение на Съда по делото [Sašo Gorgiev v. the former Yugoslav Republic of Macedonia \(no. 49382/06\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Sašo Gorgiev, бил прострелян в гърдите в нощен бар от запасен полицаи, който трябвало по времето на инцидента да се намира на смяна в полицейското управление. Полицаят бил напуснал управлението, без да информира ръководителите си и се отправил към бара, в който жалбоподателят работел като барман. Следствие на изстрела г-н Gorgiev претърпял сериозна травма с опасност за живота. Наказателното производство срещу полицаия завършило с условна присъда. Гражданското производство, водено от г-н Sašo Gorgiev за вреди срещу държавата, приключило с отхвърляне на иска му с мотива, че държавата не е отговорният ищец по делото, тъй като полицаият бил действал в качеството си на частно лице.

Решението: Някоя от страните не оспорва, че полицаият е нарушил драстично своите работни задължения, като е напуснал в работно време полицейското управление без разрешение, под влияние на алкохол е използвал служебното си оръжие срещу другото и е изстрелял изстрели, с които е застрашил живота на жалбоподателя. Освен това Съдът отчита, че инцидентът се е случил по време, когато полицаият е трябвало да бъде на служба, която е напуснал неправомочно. Съдът приема, че властите не са могли обективно да предвидят поведението на полицаия; той обаче подчертава, че те следва да поддържат и прилагат система, която да създава гаранции срещу злоупотреба със служебно оръжие, особено що се отнася до временно назначени лица. Полицаяте обаче

са били длъжни по закон да носят служебното си оръжие по всяко време, независимо дали са на служба или не, а правителството не е предоставило информация нито за регулацията относно предотвратяване на злоупотреба със служебно оръжие, нито дали въпросният полицай е минал тестове относно това дали е подходящо той да разполага с огнестрелно оръжие, което е трябвало строго да бъде проверено. Поради това Съдът намира, че държавата е отговорна за животозастрашаващото му поведение в бара и поради това е извършила нарушение на чл. 2 от Конвенцията.

Отдалечеността на убийствата през 1940 г. в Катин от момента на ратифицирането на Конвенцията от Русия – а именно 58 години – и липсата на процесуално-следствени действия след приемането на Конвенцията от Русия прави невъзможно да се направи връзка между онова далечно минало и настоящия след-ратификационен период; липсват и нови обстоятелства, които да са били разкрити след ратификацията, които да изискват ново разследване от руските власти. Поради това Съдът няма компетентност *ratione temporis* да разгледа оплакванията на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Janowiec and others v. Russia \(nos. 55508/07, 29520/09\)](#) – виж раздел 2

2. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Налице е нарушение на материалния и процедурния аспект на чл. 3 при прекомерна и неоправдана употреба на сила от страна на полицията върху лишен от свобода и последвало неефективно разследване по случая, приключило с отказ за образуване на наказателно производство.

Решение на Съда по делото [Dimitar Dimitrov v. Bulgaria \(no. 18059/05\)](#)

Фактите: Жалбоподателят излежавал присъда в Бургаския затвор и на 01.07.2002 г. бил откаран временно в ареста в Пловдив, откъдето щял да бъде конвоиран до София, за да присъства на съдебно заседание. В деня на конвоирането задържаните били закопчани с белезници по трима, като г-н Димитров бил закопчан с белезници между двама други задържани, тъй като полицаите имали информация, че за него съществува риск да избяга. Той поискал да му освободят едната ръка, за да може да носи вещите си. По негови твърдения, в отговор един от тримата придружаващи ги полицаи го ударил в лицето и го обидил. В знак на протест, жалбоподателят седнал на земята и отказал да върви. Тогава по думите му тримата полицаи започнали да го ритат в корема, ребрата и бъбреците, докато не можел вече да стане, заляли го със студена вода, изправяли го и го оставяли да падне пак на земята, а после го влачили до гарата. По-късно същия ден, когато вече бил в София, медицински преглед установил няколко наранявания по тялото му.

След съдебното заседание г-н Димитров бил оставен 7 дни под медицинско наблюдение, след което бил върнат отново в Бургас. Скоро след това той подал жалба във военна прокуратура срещу тримата

полицаи във връзка с упражненото насилие. Прокуратурата отказала да образува наказателно производство, като сметнала, че употребата на сила била в рамките на закона и с оглед осъществяване на задълженията на полицаите, поради оказана съпротива от страна на жалбоподателя. Заключениеята й се основали на доклада и писмените декларации на един от полицаите, според който жалбоподателят оказал съпротива, когато той и други двама полицаи (чиито имена не са уточнени в преписката) се опитали да го закопчат с белезниците, което наложило употребата на сила и други, неуточнени от полицаия, средства. Постановлението било потвърдено и от апелативна и върховна касационна прокуратура, които отбелязали, че заключенията са подкрепени от писмени декларации от други полицаи (в документите по делото липсват имената на тези полицаи и въпросните декларации). През 2005 г. в Бургас бил докаран лишен от свобода, който също бил конвоиран с жалбоподателя през юли 2002 г. и предоставил на защитника на г-н Димитров писмени изявления, в които обяснил как жалбоподателят бил закопчан с белезници, поискал да му освободят ръката и тогава двама или трима полицаи започнали да го удрят и ритат, а после го поляли с вода.

Пред Съда г-н Димитров се оплаква за нарушение на чл. 3 от Конвенцията за нанесения му побой от полицията, както и за липсата на ефективно разследване на случая в нарушение на чл. 13.

Решението: Тъй като са налице противоречия в твърденията на Правителството и жалбоподателя във връзка със степента на упражненото насилие върху последния, Съдът обръща внимание на заключенията от медицинския преглед на г-н Димитров, както и на необходимостта от лекарско наблюдение върху него в продължение на една седмица

след твърдения инцидент. ЕСПЧ установява, че нараняванията по жалбоподателя са достатъчно сериозни, за да попадат в приложението на чл. 3 на Конвенцията. Съдът по-нататък следва да установи дали употребената сила е била стриктно необходима и пропорционална. Като изследва обстоятелствата по случая, ЕСПЧ отбелязва, че жалбоподателят е бил закопчан с белезници и че една част от времето е бил седнал или легнал на земята и така е бил в по-слаба позиция, а от друга страна трима полицаи са използвали сила, за да го накарат да се подчини. Като се имат предвид причинените наранявания и нуждата след това от медицинско наблюдение, очевидно употребената сила от полицаите е била прекомерна и непропорционална на евентуалната физическа съпротива, оказана от г-н Димитров. Затова е налице нарушение на материалния аспект на чл. 3 на Конвенцията.

Съдът още отбелязва, че друг затворник – свидетел на събитията, е депозирал показания относно инцидента, но те не са били взети предвид от властите, което засяга процедурния аспект на разпоредбата на чл. 3 на Конвенцията и позитивното задължение на държавата в тази връзка за разследване. Освен това е бил разпитан само единият полицай и нито другите двама, нито самият жалбоподател не са били разпитани по образуваното производство. Не са били разпитани и други очевидци на събитието, макар че то се е случило в присъствието на полицейски служители и други задържани, които лесно могат да бъдат идентифицирани от властите. По делото не е било взето предвид и медицинското свидетелство, а лекарят, който е прегледал г-н Димитров, не е бил разпитван, нито пък лекуващите го през седмицата, в която е бил под медицинско наблюдение. Властите просто са възприели употребата на сила като оправдана поради оказана съпротива от страна на жалбоподателя и са се ограничили до повърхностно разследване, без да проверят неговата версия на събитията.

За установените нарушения ЕСПЧ присъжда на жалбоподателя обезщетение

от 3000 евро за неимуществени вреди заедно с 1280 евро за разноски.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Екстрадирането за САЩ на петима души, обвинени в международен тероризъм, не би накърнило правата им по чл. 3 нито що се отнася до условията, при които биха излежавали присъдите си в САЩ, нито що се отнася до продължителността на наложените им наказания.

Решение на Съда по делото [Babar Ahmad and others v. The United Kingdom](#) (24027/0; 11949/08 ; 36742/08 ; 66911/09 and 67354/09)¹

Фактите: Между 1999 г. и 2006 г. в САЩ срещу шестимата жалбоподатели - Babar Ahmad, Haroon Rashid Aswat, Syed Tahla Ahsan, Mustafa Kamal Mustafa (известен като Abu Hamza), Adel Abdul Bary и Khaled Al-Fawwaz - били повдигнати различни обвинения за тероризъм. На това основание американското правителство поискало екстрадицията на жалбоподателите от Обединеното Кралство. Те всички били задържани и лишени от свобода в очакване на екстрадицията. Жалбоподателите неуспешно обжалвали решението за екстрадиция.

Решението: След решение по допустимостта от юли 2010 г. ЕСПЧ е приел за недопустими оплакванията на първите четирима жалбоподатели, че ако бъдат екстрадирани в САЩ могат да бъдат осъдени на смърт или на последващо екстрадиране в трета страна, както и оплакванията на всички шестима, че процесът срещу тях в САЩ не би бил

¹ Решението съдържа подробен преглед на практиката на Съда по дела за екстрадиция, както и по дела, свързани с оплаквания за изтърпяване на наказания при строга изолация и свързани с оплаквания от тежестта на наложените присъди.

справедлив (Съдът приема, че с оглед гаранциите, дадени от страна на САЩ, няма опасност те да бъдат третирани като вражески сили и поради това осъдени на смърт или да бъдат екстрадирани при особени обстоятелства).

Предмет на настоящото решение са оплакванията, че ако бъдат екстрадирани и осъдени в САЩ по повдигнатите им обвинения жалбоподателите ще бъдат подложени на нечовешко отношение заради условията в затвора ADX Florence, където твърдят, че биха изтърпявали наказанията си, както и заради продължителността на възможните присъди. Съдът е отложил разглеждането на оплакването на жалбоподателя Aswat, който страда от шизофрения и се нуждае от принудително лечение, че привеждането му в затвора ADX би накарало правата му по чл. 3.

Относно условията в затвора ADX

С оглед на всички доказателства, представени от двете страни, вкл. обяснения, представени от служители в затвора, както и писма от Министерството на правосъдието на САЩ Съдът е постановил, че условията в ADX не биха достигнали нивото на нечовешко третиране. По-конкретно, не всички осъдени за международен тероризъм изтърпяват наказанията си в ADX, а тези, които биват настанявани там, разполагат с достатъчно процесуални гаранции - като например изслушване пред Федералното бюро за затворите преди трансфера им в ADX, възможност за подаване на жалба по административен и съдебен ред срещу преместването. Що се отнася до строгите условия в ADX и липсата на човешки контакт за затворниците Съдът намира, че ако жалбоподателите бъдат осъдени по повдигнатите им обвинения властите в САЩ ще имат пълното основание да считат, че те представляват сериозен риск за сигурността и да им наложат строги ограничения пред възможностите им за контакт с външния свят. Освен това затворниците в ADX – макар и през по-голямата част от времето да са държани изолирани в килиите си – имат осигурени възможности за контакти (телевизия, радио, вестници, книги, възможност за занимание с хоби или занаят, право на телефонни

разговори, право на посещения, кореспонденция със семейството, групови молитви), които са далеч по-широки от осигуреното в повечето затвори в Европа. Също така към момента 89 от 252 затворника в ADX са в програма за намаляване строгостта на режима на изтърпяване на наказанието (“stepdown programme”). Това показва, че ако жалбоподателите бъдат осъдени и изпратени в ADX биха имали реалната възможност в рамките на една такава програма да преминат през различни нива на разрешен контакт с други хора, докато бъдат преценени за подходящи за превеждане в нормален затвор. На последно място, що се отнася да психическите проблеми на трима от жалбоподателите Съдът отбелязва, че тези проблеми не са били пречка за задържането им в строго охраняван затвор в Обединеното Кралство и че във всички случаи в ADX те биха имали достъп до психиатрична помощ и лечение. Така Съдът намира, че възможното настаняване на жалбоподателите в ADX не би довело до нарушение на чл. 3.

По отношение на оплакването от възможната продължителност на наложените присъди

Г-н Вагу рискува да му бъдат наложени 269 присъди доживотен затвор без замяна, други четирима от жалбоподателите също вероятно биха били осъдени на доживотен затвор. Като отчита тежестта на повдигнатите им обвинения Съдът не намира, че тези присъди биха били силно непропорционални или биха представлявали нечовешко или унижително отношение. Следователно, ако на тези петима жалбоподатели бъдат наложени такива наказания не би имало нарушение на ч. 3.

Поведението на руските власти в отговор на опитите на близките на избити поляци да установят истината за това какво се е случило през 1940 г. в Катин представлява нечовешко отношение. Русия е нарушила задълженията си по Конвенцията, като е отказала да предостави на Съда постановлението за прекратяване на разследването на т. нар. „Катинско клане”.

Решение на Съда по делото *Janowiec and others v. Russia* (nos. 55508/07, 29520/09)

Фактите: Жалбоподатели са петнадесет полски граждани, които са роднини на 12 души, загинали в масовата екзекуция на полски военнопленници, извършена от НКВД (организацията, предшественик на КГБ) в района на Катин през 1940 г. Повече от 21 000 души са били избити от съветските тайни служби след инвазията на червената армия в Полша през 1939 г. по нареждане на Политбюро на ЦК на КПСС на СССР. През 1990 г. руските власти започват разследване на клането, но то е прекратено през 2004 г. Постановлението за прекратяване е било засекретено и не е предоставено на роднините на жертвите, те нямат достъп и до останалите материали по разследването, тъй като не им е било признато качеството на пострадали.

Решението: Съдът е постановил, че Русия е нарушила чл. 38 от Конвенцията (задължението за подпомагане на Съда в производството), като е отказала да му предостави постановлението за прекратяване на разследването с аргумента, че то е било засекретено. Съдът не може да намери никакви законни съображения за сигурност, които биха могли да са основание за запазване на постановлението в тайна, тъй като публичното и прозрачно разследване на престъпленията на предишния тоталитарен режим не може да компрометират националните интереси на съвременната демократична Русия, особено като се има предвид, че фактът, че съветските власти носят отговорност за това престъпление, е бил признат на най-високо политическо ниво.

По оплакването на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията, а именно, че проведеното от властите разследване на смъртта на техните роднини е било неефективно, Съдът отбелязва, че съгласно практиката си държавите имат задължение да разследват съмнителни обстоятелства на смърт, дори и когато те са се случили преди влизането в сила на Конвенцията за съответната страна. Това е така, защото макар държавите да

отговарят само за действия, които са се случили след влизането в сила на Конвенцията, процедурното задължение за разследване по чл. 2 представлява отделно и автономно задължение, което може да задължи държавата дори и за случаи на смърт, станали преди тази дата (вж. делото *Šilih v. Slovenia*, решение на Голямото отделение). Следва обаче да съществува връзка между смъртта и влизането в сила на Конвенцията, за да може държавата да бъде държана отговорна за разследването, както и да се държи сметка за отдалечеността на събитията във времето, както и че Съдът може да разглежда само действията или бездействията на властите след влизането в сила на Конвенцията. ЕСПЧ е заключил, че отдалечеността на убийствата от момента на ратифицирането на Конвенцията от Русия – а именно 58 години – и липсата на процесуално-следствени действия след приемането на Конвенцията от Русия прави невъзможно да се направи връзка между онова далечно минало и настоящия след-ратификационен период. Липсват и нови обстоятелства, които да са били разкрити след ратификацията, които да изискват ново разследване от руските власти. Поради това Съдът е постановил, че не може да разгледа по същество оплакванията на жалбоподателите по чл. 2 от Конвенцията и приема възражението на правителството относно липсата на компетентност на Съда *ratione temporis*.

По оплакването по чл. 3 от Конвенцията (забраната за нечовешко и унижително отношение) Съдът приема, че само част от жалбоподателите могат да твърдят, че са изпитали силна болка и страдание от отсъствието на своите близки. Това са вдовицата на един от убитите и деветима от жалбоподателите - деца на убити полски офицери, които към момента на клането са били в съзнателна възраст. Останалите петима жалбоподатели никога не са имали личен контакт със загиналите си роднини и следователно страданието, което са изпитали от тяхната смърт, не представлява нарушение на чл. 3 от Конвенцията. По отношение на допуснатите оплаквания Съдът намира, че жалбоподателите са преживели двойна травма – от загубата на близките си по време на войната и от невъзможността в продължение на повече

от 50 години да научат истината за смъртта им. Дори след като Русия ратифицира Конвенцията, на жалбоподателите е бил отказан достъп до разследването и изрично им е било отказано да се запознаят с решението за прекратяването му. Съдът е шокиран от поведението на руските власти, които продължават да отричат истината за клането. Военните съдилища са заявявали директно в лицето на жалбоподателите, че роднините им някак са изчезнали в съветските лагери, което е проява на тотално незначително на чувствата на жалбоподателите и умишлено замаскиране на фактите. Освен това прокуратурата е отказала да реабилитира загиналите с аргументи, които намекуват, че е възможно

полските затворници да са били надлежно съдени и осъдени на смърт. Отказът да се признае факта на масовото избиване в Катин демонстрира липса на хуманност.

В заключение, задължението на властите в случаите на изчезнали не се ограничава до признаване на смъртта им. По чл. 3 държавата следва да обясни обстоятелствата около смъртта и да установи къде е погребано тялото. В случая нищо подобно не е било направено. На тези основания Съдът намира, че десетимата жалбоподатели са били обект на нечовешко отношение от страна на руските власти.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Срок от 28 дни за разглеждане от съда на жалба срещу задържане под стража е прекомерен според възприетата практика на Съда по чл. 5, § 4 на Конвенцията и във връзка с него е налице нарушение и на чл. 5, § 5, поради липсата на механизъм за обезщетяване при тези случаи.

Решение на Съда по делото [Dimitar Vasilev v. Bulgaria \(no. 10302/05\)](#)

Фактите: Жалбоподателят понастоящем излежава присъда в затвора в Пловдив. Наказателното производство срещу него започнало на 14.09.2001 г., когато бил разпитан пред съдия като заподозрян в извършването на кражба и опит за кражба при условията на съучастие и се признал за виновен. След произнасяне на районния съд и връщане от окръжния на делото за повторно разглеждане, по което имало над десет отлагания на заседания, производството приключило през март 2007 г., когато било сключено споразумение с прокуратурата.

Междувременно през февруари 2004 г. г-н Василев бил задържан под стража във връзка с друго производство срещу него, което приключило с решение на ВКС през 2007 г. Жалбоподателят поискал да бъде освободен с аргументи за влошаване на здравословното му състояние, но две поредни съдебни инстанции отхвърлили искането му. На заседание на 30 март 2005 г. той отново поискал да бъде освободен и отново районният съд отхвърлил искането му. След като г-н Василев обжалвал на 7 април с. г., окръжният съд се произнесъл едва на 5 май, т.е. 28 дни по-късно.

Пред Съда г-н Василев се оплаква за нарушение на правото на справедлив процес в аспекта за разумния срок по чл. 6, § 1, както и на чл. 13 на Конвенцията в тази връзка, също за нарушение на правото на своевременен съдебен контрол върху постановена мярка за неотклонение по 5, § 4, във връзка с него и на чл. 5, § 5 на Конвенцията. Г-н Василев твърди още, че докато пребивавал в затвора в Пловдив кореспонденцията му с адвоката му била отваряна и маркирана от затворническата администрация, в нарушение на чл. 8 и чл. 13.

Решението: Съдът намира нарушение на правото на бързо съдебно разглеждане на жалбата на жалбоподателя срещу определената мярка за неотклонение „задържане под стража“, тъй като окръжният съд е забавил произнасянето си цели 28 дни, което е прекомерно с оглед възприетите стандарти в практиката на Европейския съд (например делото *Kadem v. Malta*, където съдът се е произнесъл след 17 дни). По повод допуснатото нарушение на чл. 5, § 4 на Конвенцията е установено нарушение и на чл. 5, § 5, тъй като в българското законодателство липсва ефективно вътрешноправно средство за защита и обезщетение в този случай.

Съдът намира нарушение и на изискването за разумен срок на производството по чл. 6, § 1 на Конвенцията поради забавянията в съдебната фаза, за които били отговорни властите, като например отмяната на присъдата от окръжния съд и връщането на делото за разглеждане на районния съд и повтарящите се отлагания на заседания поради отсъствието на свидетели или другите обвиняеми. Съдът отбелязва, че дори 4 от заседанията да са били отлагани по вина на защитника на жалбоподателя, с оглед общата продължителност на процеса

това забавяне не е оказало значително влияние. Като се позовава на заключенията си в делото *Dimitrov and Hamaov v. Bulgaria* ЕСПЧ установява и нарушение на чл. 13 във връзка с липсата на средство за обезщетение при прекомерна продължителност на съдебните производства по наказателни дела.

По отношение на преглеждането на кореспонденцията на жалбоподателя в затвора Съдът се позовава на трайната си практика (напр. делото *Konstantin Popov v. Bulgaria*) и установява и нарушение на чл. 8 на Конвенцията, но не и на чл. 13.

ЕСПЧ присъжда на г-н Василев 1600 евро обезщетение за неимуществени вреди и 1000 евро за разноски.

- **ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ**

Недостатъците в съдебно решение, с което се налага предварително задържане, освен ако не представляват „груба и очевидна“ грешка, могат да бъдат поправени на

въззивната инстанция. Недостатъците, свързани с нелегитимност на състава, постановил продължаване на задържането, не са „груба и очевидна“ грешка, поправени са от следващата инстанция и поради това не водят до нарушение на правата по чл. 5, т. 1 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Riccardi v. Romania \(no. 3048/04\)](#)

В конкретния случай продължаването на задържането на жалбоподателя е било постановено от нелегитимен състав, но решението е отменено от въззивния съд, без да е прогласено за нищожно и без да е постановено, че през изтеклия период жалбоподателят е бил лишен от свобода незаконно. Съдът приема, че при тези обстоятелства задържането на жалбоподателя не е било „незаконно“ и е било в съответствие с приложимото законодателство.

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Няма нарушение на правото на защита на обвиняемите, когато в досъдебното производство им е предоставена възможност да разпитат анонимни свидетели, но те са се отказали от това право, а съдът е провел задълбочен анализ на богатия доказателствен материал. Налице е обаче нарушение на правото на свободно придвижване на двама от четиримата жалбоподатели във връзка с наложените им забрани да напускат страната поради факта на осъждането им.

Решение на Съда по делото [Sarkizov and others v. Bulgaria \(nos. 37981/06, 38022/06, 39122/06, and 44278/06\)](#)

Фактите: Четиримата жалбоподатели са осъдени по обвинения в сводничество и трафик на жени на лишаване от свобода на базата на показания на анонимни свидетели, дадени пред съдия на досъдебната фаза, които били подкрепени от други доказателства по делото – други свидетелски показания, извлечения от трансгранични финансови транзакции, доклади на граничните власти, както и информация, получена чрез използването на СРС. По време на досъдебното производство протоколите от разпитите на анонимните свидетели били предоставени на обвиняемите и техните защитници с оглед правото им да зададат въпроси, но те отговорили писмено, че са се запознали с протоколите и нямат въпроси към свидетелите. След като присъдата станала окончателна, жалбоподателите поискали възобновяване на производството, но ВКС отхвърлил тяхното искане с мотиви, че липсвали процесуални нарушения при

разпита на анонимните свидетели в досъдебната фаза, както и че жалбоподателите са се запознали с протоколите и изрично са заявили, че нямат въпроси към свидетелите. ВКС освен това подчертал, че тези показания не са единствените, на които съдът е основал присъдата си, защото изводите му били подкрепени от останалия доказателствен материал.

Поради факта на осъждането им, по отношение на втория и четвъртия жалбоподател били наложени след изтърпяването на присъдите принудителни административни мерки - забрана да напускат страната за три години. Въпреки, че те обжалвали мярката с аргументи от лично, професионално и семейно естество, ВАС отхвърлил исканията им, като сметнал, че наложената мярка е законосъобразна, а преценката на властите не подлежала на съдебен контрол. Въпреки това забраните били вдигнати през юли 2010 г. с промяна в законодателството.

Пред ЕСПЧ четиримата жалбоподатели се оплакват, че осъждането им е било основано до значителна степен на показания на анонимни свидетели, при чиито разпити те не били допуснати да участват в нарушение на изискванията за справедлив наказателен процес по чл. 6, §§ 1 и 3 (d) на Конвенцията. Двама от тях се оплакват и за нарушение на правото им на свободно придвижване по чл. 2 от Протокол № 4 на Конвенцията във връзка с наложените им забрани да напускат страната.

Решението: ЕСПЧ отхвърля оплакванията за нарушения на правото на справедлив процес спрямо жалбоподателите, като намира, че те са разполагали с възможност ефективно да участват в процеса на доказване срещу тях. В тази връзка Съдът най-напред припомня, че основните

стандарти в областта на използването на показанията на анонимни свидетели се съдържат в решението на Голямото отделение по делото *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom*. Той по-нататък отбелязва, че разпоредбата на чл. 6, § 3 (d) на Конвенцията съдържа изискването всички доказателства срещу обвиняемия да бъдат получени в негово присъствие в условията на публичен и състезателен процес. Изключение от този принцип е възможно, но без да се засяга правото на защита, според което обвиняемият разполага с ефективни възможности да оспори свидетелски показания срещу него. Тъй като когато присъдата е основана изключително или предимно на показанията на анонимен свидетел, правото на защита може да бъде ограничено до степен, несъвместима с границите по чл. 6, Съдът счита за необходимо да разгледа дали са били достатъчно контрабалансиращи мерки, които осигуряват справедлива и правилна оценка на съда с оглед кредитиране на показанията, които да бъдат достатъчно надеждни.

По настоящото дело Съдът намира, че са били налице такива контрабалансиращи мерки, като отчита следните фактори – анонимните свидетели са разпитани пред съдия в рамките на досъдебното производство, а протоколите от тези действия са били предявени непосредствено след извършването на разпитите с възможност обвиняемите да зададат въпроси към свидетелите. Тъй като те изрично са отказали да се възползват от това право, Съдът смята оплакванията им за неоснователни. Съдът още отбелязва, че присъдата е била основана на богат доказателствен материал, който е позволил справедлива оценка при кредитиране на показанията на анонимните свидетели. Според ЕСПЧ вътрешните съдилища са се позовали на задълбочен анализ на доказателствата и са предприели достатъчно мерки, за да призват анонимните свидетели да присъстват в съдебните заседания. Поради това не е налице нарушение на чл. 6, §§ 1 и 3 (d) на Конвенцията

Що се отнася до оплакванията по чл. 2 от Протокол № 4 на Конвенцията, Съдът отбелязва, че с оглед естеството на престъпленията, за чието извършване са осъдени жалбоподателите, забрана за напускане на страната за определен период е оправдана мярка. Българските власти – полицията и съдилищата – обаче са подхождали по начин, критикуван вече от Съда по делото *Nalbantski v. Bulgaria*, като автоматично са наложили мерките, без да изложат мотиви, без да изследват индивидуалното положение на лицата и без да обсъдят пропорционалността на мярката и нейната целесъобразност, а съдилищата са приели, че са компетентни да изследват само формалната законосъобразност на мярката. Затова ЕСПЧ намира нарушение на правото на свободно придвижване на втория и четвъртия жалбоподател, но не намира за необходимо да разгледа отделно оплакванията им в тази връзка по чл. 8 и чл. 13 на Конвенцията.

ЕСПЧ счита, че установяването на нарушението по чл. 2 на Четвъртия проткол към ЕКПЧ представлява достатъчно обезщетение и присъжда на двамата жалбоподатели, по отношение на които е намерил нарушение, общо 1000 евро за разноски.

Дискрецията на прокуратурата да възобновява наказателни производства, при липсата на процедурни гаранции от типа на ограничение във времето, добре установени законови критерии или съдебен контрол, ѝ позволява като ответна страна в производство за вреди по ЗОДОВ да влияе върху изхода на делото, което представлява съществено засягане на правото на достъп до съд.

Решение на Съда по делото [Fileva v. Bulgaria \(no. 3503/06\)](#)

Фактите: През 1999 г. жалбоподателката била разпитана като заподозряна в извършването на престъпления по служба във връзка с позицията ѝ като служител в

Поземлена комисия Асеновград. През 2001 г. срещу нея били повдигнати обвинения за три престъпления, извършени съответно едното през 1992 г., а другите две - през 1999 г. През юли 2005 г. районна прокуратура прекратила производството – не било доказано, че тя е извършител на престъплението от 1992 г., а деянията, извършени през 1999 г., не представлявали престъпления.

Във връзка с прекратяването няколко месеца по-късно с. г. г-жа Филева завела иск по ЗОДОВ. Последвало изявление на прокурор от окръжна прокуратура, че предявеният иск по ЗОДОВ би могъл да ѝ навлече неприятности. Също така в интервю от юли 2006 г. говорител на апелативната прокуратура заявил, че против интересите на прокуратурата било да се допускат иски за вреди срещу държавата, а това имало негативен ефект и върху данъкоплатеца. Главният прокурор пък публично изразил притеснения, че липсват критерии за възобновяване на наказателни производства и това позволява произвол в процеса.

През 2006 г. наказателният процес срещу г-жа Филева бил възобновен в резултат на вътрешна проверка в прокуратурата. През януари 2007 г. с постановление обвинението срещу нея било изменено по отношения на деянията от 1999 г., а производството по престъплението от 1992 г. било прекратено поради изтекла погасителна давност, както и липса на доказателства за извършителство от нейна страна. С окончателно решение на ВКС жалбоподателката била оправдана по едното престъпление, а за останалите получила 1 година условно лишаване от свобода. Междувременно гражданският съд отхвърлил претенциите ѝ по ЗОДОВ като преждевременно предявени с оглед възобновеното наказателно производство. По отношение на периода преди производството да бъде прекратено, съдът счел действията до този момент за законни с оглед последвалото възобновяване. Това решение било потвърдено и от апелативния съд, а ВКС го отменил и присъдил на г-жа Филева обезщетение по отношение на прекратеното производство за

престъплението от 1992 г., като отчел, че вредите са настъпили в деня на второто прекратяване на производството (т.е. от постановлението от януари 2007 г., а не това от юли 2005 г.).

Пред Съда жалбоподателката се оплаква, че като са възобновили наказателното производство срещу нея, властите са я лишили от достъп до съд и справедлив процес по отношение на иски за вреди по ЗОДОВ, тъй като с решение да възобнови наказателното производство прокуратурата може да влияе на резултата от гражданското производство, както и че наказателните съдилища, разглеждали делото за осъждането ѝ, не са били безпристрастни, в противоречие с чл. 6, § 1 на Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ установява нарушение на чл. 6, § 1, като подчертава, че не може да спекулира по въпроса дали наказателното производство срещу жалбоподателката е възобновено именно в отговор на предявения от нея иск за вреди срещу държавата или пък за да бъде отхвърлен той. Съдът обаче не може да не отбележи, че прокуратурата като страна в производството по ЗОДОВ е способна да повлияе на изхода на делото чрез възобновяване на производството. Така ефектът на възобновяването е не просто отхвърляне на гражданския иск, но и невъзможност за гражданския съд да се произнесе по него. Прокуратурата не е посочила никакви съществени причини за възобновяването (новооткрити доказателства, злоупотреба с власт, очевидна грешка в приложението на материалното право или др. причина в интерес на правосъдието). Вместо това, възобновяването било направено, тъй като разследването не било пълно и направените изводи от доказателствата – неправилни. Освен това решението на прокуратурата за възобновяване не подлежи на съдебен контрол. Съдът затова счита, че при липсата на процедурни гаранции от типа на ограничение във времето, добре установени законови критерии или съдебен контрол, дискрецията на прокуратурата да възобновява наказателни производства ѝ позволява като ответна страна в

производство за вреди да влияе върху изхода на делото и да постави жалбоподателя в значително по-неблагоприятно положение. Този режим накърнява самата същност на правото на достъп до съд и Съдът обръща особено внимание в тази връзка на факта, че самият главен прокурор в негово медийно изявление го оценява като допускащ злоупотреби.

ЕСПЧ отхвърля опакването на г-жа Филева за липса на обективна безпристрастност от страна на националните власти при разглеждане на наказателните обвинения срещу нея, тъй като те имали интерес да я осъдят, за да не плаща държавата вреди. Съдът отбелязва, че възобновяване на производство не противоречи само по себе си на изискванията на чл. 6, § 1 и това не означава, че прокуратурата следва да се ограничава от възобновяване на процес в случаи, когато е предявен иск за вреди след неговото прекратяване. Освен това твърденията на жалбоподателката, че съдилищата имат интерес да я осъдят заради производството за вреди са напълно спекулативни. Но принципът за правна сигурност изисква решенията за възобновяване да се основават на добре установени критерии, придружени със срокове и гаранции с оглед недопускането на произвол, а българското право не съдържа такива разпоредби (през 2010 г. е направен неуспешния опит за промяна на закона в това отношение). Въпреки това Съдът счита, че не е негова задача да определя дали са били налице съществени процесуални нарушения в първоначалното разследване, което да оправдае възобновяване на производството, нито пък може да спекулира по въпроса за връзката между възобновяването и предявения иск по ЗОДОВ.

Съдът присъжда на г-жа Филева 3200 евро за неимуществени вреди заедно с 1200 евро за разноски.

Нарушение на правото на справедлив процес при отказ за възобновяване на делото на задочно осъден, тъй като

българските съдилища са преценили, че лицето е било уведомено за производството срещу него, понеже било разпитано като обвиняем.

Решение на Съда по делото [Haralampiev v. Bulgaria \(no. 29648/03\)](#)

Фактите: От документите по делото е видно, че жалбоподателят бил търсен от полицията на два пъти във връзка с наказателно дело на адреса му в с. Манастирище, но кметът отбелязвал, че той не живее там, идва рядко и родителите му не знаят адреса му и отказват да приемат призовките. През 1998 г. жалбоподателят бил разпитан в присъствието на адвокат по обвинение в извършване на кражба в условията на опасен рецидив. Г-н Харалампиев не бил уведомен, както изглежда от документите по делото, за приключване на досъдебното производство и за внесения в съда обвинителен акт, а властите впоследствие го обявили за издирване. На заседание на районния съд през 2001 г. съдът установил, че обвиняемият отсъства и въпреки предприетото издирване от страна на полицията, не е бил открит. По предложение на прокуратурата, като намерил, че са налице законните предпоставки, съдът решил да гледа делото в негово отсъствие и му назначил служебен адвокат. В резултат жалбоподателят бил осъден на 3 години и 6 месеца лишаване от свобода, като със същата присъда съдът го намерил за виновен за бягство от затвора и му наложил наказание лишаване от свобода от 1 година. Присъдата не била обжалвана и влязла в сила.

Към края на 2002 г. г-н Харалампиев бил открит и задържан за изпълнение на присъдата. През 2003 г. той поискал възобновяване на делото, защото не бил надлежно призован да се яви и защитава по образуваното срещу него производство. ВКС отхвърлил искането, тъй като счел, че той бил уведомен за производството срещу него по смисъла на чл. 362, ал. 1 от НПК, понеже през 1998 г. бил разпитан като обвиняем по него, а по-късно след издирване не е бил намерен от властите.

Пред ЕСПЧ г-н Харалампиев се оплаква за нарушение на правото по чл. 6, § 1 на Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ намира нарушение на правото на справедлив процес и отбелязва, че задължението за гарантиране присъствието на обвиняем в съда по време на първоначално образуваното срещу него производство или при възобновено впоследствие производство е съществен елемент от гаранциите по чл. 6 на Конвенцията (вж. в тази връзка делото *Стоичков срещу България*). Отказ от правото да се участва в производството е възможен, но той трябва да бъде направен по недвусмислен начин и да е придружен със съответните гаранции. Съдът намира, че в настоящия случай отказът да се възобнови задочното производство при липсата на индикации, че обвиняемият недвусмислено се е отказал от правото си да се яви в съда представлява флагрантен отказ от правосъдие в явно нарушение на принципите на справедливия процес. Съдът изследва дали властите са направили достатъчно усилия, за да информират обвиняемия за развитието на производството. Той заключава, че това не е било така - няма данни да е направен опит обвинителният акт да бъде връчен на този адрес на жалбоподателя, който е бил дотогава известен, а съдията се е задоволил само да приеме за достатъчен факта, че той е бил обявен за издирване, без да е ясно, че е напуснал адреса си и така да се е поставил в невъзможност да получи обвинителния акт и призовките. Нито има данни жалбоподателят да е решил да се открити от правосъдието. Съдът отчита, че заключението на националните съдилища, че след като жалбоподателят бил разпитан като обвиняем, то той бил уведомен за производството срещу него, е в противоречие с изискванията на чл. 6. В резултат, г-н Харалампиев получил отказ за възобновяване на делото му, без властите да са установили недвусмислен отказ от правото му да присъства в процеса. Още повече, че няма данни той да е разполагал с други възможност да бъдат разгледани обвиненията срещу него в негово присъствие (вж. делото *Kounov v. Bulgaria*).

ЕСПЧ отхвърля останалите оплаквания на жалбоподателя и не му присъжда обезщетение, като счита намереното нарушение за достатъчно обезщетение.

Продължителността на гражданско производство за вреди, започнало през 1996 г. и приключило през 2004 г., е прекомерна и се дължи на лошо администриране на делото от националния съд.

Решение на Съда по делото [Petrova v. Bulgaria \(no. 19532/05\)](#)

Фактите: Жалбоподателката е ищца по иск за вреди срещу строителна компания във връзка със строителство в съседен на нейния имот. Делото започнало на 21.01.1996 г. и приключило с окончателно съдебно решение на 8.05.2004 г. В периода 1999 -2001 г то било спряно, за да се изчака изхода на административно производство относно статута на строителството. Впоследствие по делото били отложени редица съдебни заседания. Пред ЕСПЧ г-жа Петрова твърди нарушение на изискването за разумен срок на производството по чл. 6, § 1 от Конвенцията, както и на чл. 13 във връзка с това.

След произнасяне на въззивното решение в полза на жалбоподателката, ответната страна депозирала искане до ВКС за спиране на изпълнителното производство до окончателно решаване на делото и внесла парична гаранция. Сумата обаче била върната на ответника малко след произнасянето на ВКС отново в полза на г-жа Петрова и страните се споразумели извънсъдебно за изплащането на сума, по-голяма от гаранционната, с което и изпълнителното производство било прекратено. В тази връзка жалбоподателката се оплаква за нарушение и на чл. 1 от Първия протокол към Конвенцията.

Решението: ЕСПЧ установява нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията, като отбелязва, че делото не се отличава с висока сложност, а въпреки вината на жалбоподателката за 2 от забавянията главната причина за

прекомерната продължителност на процеса е начинът на администриране на делото от районния съд, който провел над 19 съдебни заседания, приел редица просрочени доказателствени искания, назначавал няколко вещи лица и отлагал делата, за да даде възможност да се дадат отговори на въпроси, поставени в последния момент. Съдът намира и нарушение на чл. 13, като се позовава на заключенията си по делото *Finger v. Bulgaria*.

Съдът отхвърля като явно необосновано оплакването за нарушение на правото на собственост във връзка с начина, по който е протекло изпълнителното производство и връщането на гаранцията от страна на ВКС на ответника, което ѝ било попречило да получи пълно плащане за вредите и лихвата. Съдът смята, че връщането на гаранцията на ответната страна не е забавило или попречило на изпълнението на решението в полза на жалбоподателката, още повече, че според извънсъдебното споразумение тя е получила доста по-висока сума от обезпечената с върнатата гаранция и изрично е поискала прекратяване на изпълнителното производство след това.

За намерените нарушения България е осъдена да заплати на г-жа Петрова 1000 евро за неимуществени вреди и 826.82 евро за разноски.

Съдът заличава жалби от списъка на делата при хипотезите на чл. 37, § 1, (а) от Конвенцията.

Решения на Съда по делата [Ivanova v. Bulgaria \(no. 7513/07\)](#), [Karavelova v. Bulgaria \(no. 38444/07\)](#) и [Darzhikov v. Bulgaria \(no. 52119/07\)](#)

По делото *Ivanova v. Bulgaria* ЕСПЧ прилага чл. 37 § 1 (а) от Конвенцията и заличава от списъка на делата жалба с оплаквания във връзка с прекомерната продължителност на гражданския процес, поради настъпила смърт на жалбоподателката и дезинтересиране на сина ѝ за продължаване на процедурата пред Съда. По другите две дела Съдът

заличава жалбите с оплаквания за нарушение изискването за разумен срок, като приема, че жалбоподателите не са имали намерение да поддържат жалбите си, тъй като не са уведомили за промяна на адреса си за кореспонденция.

Въпреки бързото досъдебно производство, редицата забавяния в съдебната фаза на наказателното производство поради връщането на делото за повторно разглеждане и отсъствия на свидетели или другите обвиняеми водят до нарушение на правото на разглеждане на делото в разумен срок.

Решение на Съда по делото [Dimitar Vasilev v. Bulgaria \(no. 10302/05\)](#) – виж раздел 3

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Не съществува гарантирано право на пускане в домашен отпуск на лишен от свобода и чл. 6 поради това не е приложим.

Решение на Голямото отделение на Съда по делото [Boulois v. Luxembourg \(no. 37575/04\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Thomas Boulois, по време на подаване на жалбата му пред ЕСПЧ изтърпявал наказание 15 години лишаване от свобода за нанасяне на телесни повреди и изнасилване. В периода от 2003 до 2006 г. той отпразил няколко искания до затворническите власти за пускането му в домашен отпуск с цел да уреди някакви административни формалности или ходене на курсове за получаване на диплома. Исканията му били отказани, като някои от тях той обжалвал пред административните съдилища, които обаче приели, че не са компетентни да се произнесат, тъй като тези искания касаят въпроси, свързани с дължината на присъдата, което не е въпрос от административноправен характер. През

периода 2008-2010 г. жалбоподателят направил нови искания за домашен отпуск, които били уважени. През юли 2010 г. той бил предсрочно освободен. Жалбоподателят се оплаква по чл. 6 от липса на достъп до съд и справедлив процес във връзка с исканията му за пускането му в отпуск от затвора.

Решението: В своето решение Второ отделение на Съда е намерило, че чл. 6 от Конвенцията е приложим и че е налице нарушение поради това, че затворническите власти не отговарят на изискването за „съд“ и поради липсата на произнасяне по съществуването на оплакванията на г-н Voulois пред административните съдилища. Голямото отделение, за да прецени дали чл. 6 е приложим в неговия граждански аспект (наказателният аспект не е приложим, тъй като споровете относно изпълнението на наказанията не представяват „наказателно обвинение“), трябва да прецени дали г-н Voulois е имал гражданско право по смисъла на Конвенцията, а именно право на отпуск от затвора. ЕСПЧ не може да създаде материално право, което няма правна база в законодателството на въпросната държава. Поради това трябва да се изследва националното законодателство и как то е тълкувано от националните съдилища. Съгласно националния закон правото на отпуск на лишените от свобода е уредено като разрешение, „привилегия, която може да бъде осигурена“ на лишения от свобода при определени обстоятелства, която не се предоставя автоматично и зависи от дискрецията на пенитенциарните власти. Поради това за Съда е видно, че законодателят на Белгия е имал намерение да създаде привилегия, при която затворническите власти имат известна степен на свобода на преценка спрямо индивидуалните обстоятелства на лишения от свобода, неговия характер, прогреса, който е направил, опасността от извършване на ново престъпление и др. От решенията на административните съдилища, които са отказали да се произнесат, също е видно, че твърдението на жалбоподателя за съществуването на право на отпуск не е валидно. Съдът добавя още, че нито Конвенцията, нито протоколите към нея не гарантират подобно

право, а и не съществува и консенсус между държавите членки относно предоставянето и разновидностите на осигуряването на такъв отпуск. Следователно чл. 6 не е приложим и не е налице нарушение.

Конфискацията на имущество, придобито със средства от престъпна дейност, не е в нарушение на Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Silickienė v. Lithuania \(no. 20496/02\)](#)

Фактите: Съпругът на жалбоподателката, г-жа Jurgita Silickiene, който бил високопоставен полицейски служител, бил съден за няколко престъпления, сред които образуване и ръководене на криминална група, занимаваща се с контрабанда на алкохол и цигари. През 2000 г. следователят наложил обезпечителни мерки върху имоти, принадлежащи на г-жа Silickiene, съпруга ѝ и майка му по подозрение, че придобитото имущество е получено със средства от престъпленията. Майката на съпруга на жалбоподателката обжалвала тези решения по отношение на някои от имотите, като обезпечението било вдигнато за някои от имотите. Г-жа Silickiene не обжалвала обезпечителните мерки. Съпругът на жалбоподателката бил задържан и през 2003 г. той се самоубил в затвора.

Г-жа Silickiene и майката на съпруга ѝ поискали наказателното производство да продължи след смъртта на техния близък. Трима от съучастниците на съпруга на г-жа Silickiene били осъдени през 2004 г. Националният съд приел, че няма основания да оправдае съпруга на г-жа Silickiene, тъй като доказателствата сочат на неговата вина, но поради смъртта му прекратил производството спрямо него. Съдът постановил и конфискация на определени имоти като придобити следствие на престъпната дейност, включително апартамент и акции на името на г-жа Silickiene, като решението посочвало в детайли мотивите за конфискацията на всяко едно имущество. То било обжалвано пред по-горните инстанции от засегнатите лица чрез

адвокат, нает от г-жа Silickiene, но жалбата била отхвърлена с мотива, че осъдените лица с години са действали като престъпна групировка и са ощетявали държавата, че лицата, чиято собственост се конфискува, не са успели да обяснят как са я придобили, а г-жа Silickiene е била напълно наясно относно дейността на съпруга си и криминалната група. В отделно наказателно производство г-жа Silickiene била осъдена заради документни измами и присвояване на средства.

Г-жа Silickiene се оплаква по чл. 6, §§ 1 и 2 и чл. 1 от Протокол № 1, че не е могла адекватно да защитава правата си в наказателното производство срещу съпруга ѝ и е била принудена да понесе отговорността за престъпления, за които се твърди, че са извършени от съпруга ѝ, но за които той не е осъден.

Решението: Относно оплакването по чл. 6, § 1, че г-жа Silickiene е загубила имуществото си в резултат на конфискацията му по решение на съдилищата, ЕСПЧ подчертава, че неговата задача не е да прецени съобразността на литовското законодателство с Конвенцията относно конфискуването на собственост, придобита по престъпен начин. Той вместо това следва да прецени дали производството по конфискацията е било справедливо и г-жа Silickiene е имала адекватни възможности да се защити. Вярно е, че тя не е била страна в наказателното производство срещу съпруга ѝ, но тя не е останала без процесуални гаранции. Тя е можела да атакува решението на националния съд по отношение на наложените обезпечителни мерки, което тя не е направила, за разлика от майката на съпруга ѝ. Тя е можела също така да обясни в производството произхода на средствата за закупуване на имотите, но не го е направила. Освен това имуществените ѝ интереси са били представлявани от адвоката, нает да обжалва първоинстанционното решение по наказателното дело, който изрично е повдигнал въпроса за конфискацията. Въпреки че по принцип лицата, чията собственост се конфискува, следва да им се предостави формално качество на страна в

производството, по което се постановява конфискацията, ЕСПЧ приема, че при настоящите обстоятелства властите на практика са предоставили на г-жа Silickiene разумни и достатъчни възможности да защити адекватно интересите си. Поради това Съдът не намира нарушение на чл. 6, § 1.

По отношение на оплакването по чл. 6, § 2, че г-жа Silickiene е била принудена да понесе отговорността за престъпления, за които се твърди, че са извършени от съпруга ѝ, но за които той не е осъден, Съдът подчертава, че макар по отношение на съпруга ѝ наказателното производство да е било прекратено след смъртта му, то е продължило спрямо другите съучастници, които са били намерени за виновни за престъпна дейност, извършвана в група с него. Съдилищата са намерили, че конфискуваното имущество е било придобито със средства от престъпната дейност на организираната група, а не само от престъпна дейност, извършвана от съпруга на жалбоподателката, както и че жалбоподателката е придобила въпросния апартамент чрез заем от неизяснен произход на средствата, а акциите – от офшорна компания, използвана за пране на пари от престъпната групировка. Поради това Съдът намира, че г-жа Silickiene не е „наследила” вината на съпруга си и не е била наказана заради деяния, извършени от него. Поради това не е налице нарушение на чл. 6, § 2.

По оплакването по чл. 1 от Протокол № 1 Съдът отбелязва, че отнемането на собствеността ѝ е било постановено по силата на наказателния закон, поради което е било законно, а освен това е преследвало легитимна цел, а именно да се гарантира, че лицата няма да се облагодетелстват от средства, придобити по престъпен начин, в увреда на обществото. Това, което остава да се прецени, е дали е спазен справедливия баланс между преследваните цели с конфискацията и основните права на жалбоподателката, като се има предвид специално нейното поведение. Националните съдилища са намерили, че жалбоподателката е била напълно наясно относно дейността на съпруга си и

криминалната група и че имотите са били закупени със средства от тази дейност, като в отделно наказателно производство срещу нея тя е признала за извършване на документни престъпления, за да помогне на съпруга си да се отърве от наказателна отговорност. На три инстанции е било установено, че въпросните имуществата са били закупувани със средства от дейността на престъпната организация, която е действала освен това в голям мащаб и по системен начин, с множество установени извършени контрабандни операции. При

тези обстоятелства конфискацията на въпросните имоти е представлявала важна мярка в борбата с организираната престъпност, която провежда държавата и с оглед нейната свобода на преценка в борбата с тежки престъпления Съдът заключава, че правото на собственост на жалбоподателката не е било диспропорционално нарушено и не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, НА ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Действия на властите по изселване на незаконно пребиваващи лица върху земя, която е публична собственост, са законни и преследват легитимна цел, но в конкретния случай не са пропорционални с оглед накърняването на правото на неприкосновеност на личния и семейния живот и на дома на жалбоподателите и липсата на алтернативни методи за справяне с проблема.

Решение на Съда по делото [Yordanova and others v. Bulgaria \(no. 25446/06\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са 23 лица от ромски произход, жители на кв. Баталова воденица в гр. София, където живеят около 250 роми. Ромите се заселили там със семействата си още през 60-те – 70-те години на 20 век, като изградили незаконни къщи – в повечето случаи временни постройки, върху земя – държавна, в следствие общинска собственост, без изградена инфраструктура и без достъп до електричество и вода. Жалбоподателите никога не са предприемали действия с оглед узаконяване на постройките, в които живеят, поради бедност и изолираност от обществото, а и възможност да придобият собственост над тях не съществувала според вътрешното право.

През 90-те години напрежението в различни райони, включително в Баталова воденица, нараснало в отношенията между местните жители - българи и роми. Въпросът за премахване на гетата придобил

политически измерения. До 2005 г. не били предприемани действия по евикцията на ромите в Баталова воденица, но през май 2006 г. Столична община прехвърлила собственост до земята, обитавана от жалбоподателите, на частен инвеститор. Няколко месеца преди това районният кмет издал заповед за принудителната евикция на незаконните жители на територията на гетото. Изпълнението на заповедта било спряно от националния съд по искане на жалбоподателите, но СГС и впоследствие ВАС се поизнесли, че заповедта за евикция е законосъобразна. Съдилищата се позовали на липсата на законно основание за пребиваване на ромите върху общинските земи, като не взели предвид аргументите на жалбоподателите, че преместването им би било непропорционална мярка, тъй като те живеят в домовете си там от години.

В резултат през юни 2006 г. общинските власти обявили намерението си да изгонят незаконните жители на квартала и да разрушат домовете им в седемдневен срок, но поради политически натиск от депутати от Европейския парламент това не се случило. Кметът обаче настоял заповедта да бъде изпълнена и фактът, че лицата нямало къде да отидат, за органа бил без значение, който публично заявил, че не е възможно да им се осигурят алтернативни жилища, тъй като лицата не били регистрирани като нуждаещи се и не можело да им бъде даден приоритет пред тези в чакащата листа от години, а фактът, че те нямат къде да отидат, бил ирелевантен. След поредния опит ромите да бъдат изселени, през юни 2008 г. ЕСПЧ наредил налагането на привременни мерки по чл. 39 от Правилника на Съда, като указал на Правителството да спре евикцията. След като кметът уведомил Съда, че изпълнението на заповедта за евикцията е

спряна до разрешаване на жилищните проблеми на лицата, Съдът отменил привременната мярка. Междувременно била приета десетгодишна програма за подобряване жилищните условия на ромите, но мониторинговият доклад по изпълнение на програмата за ромското включване от 2010 г. не посочил прогрес в тази насока.

Пред Съда жалбоподателите твърдят, че ако заповедта за евикция от септември 2005 г. бъде изпълнена, това ще наруши правата им по чл. 3, чл. 8, чл. 13 и чл. 14 на Конвенцията, както и правото им по чл. 1 от Първия протокол.

Решението: Съдът отбелязва, че жалбоподателите са живели в изградените от тях постройки със семействата си в течение на години и това представляват техните домове, независимо дали са законни или не. Безспорно е, че домовете им не покриват основните строителни изисквания и правила за безопасност и не могат да бъдат узаконени без съществени реконструкции, но ако лицата бъдат изгонени от тях, личният и семейният им живот би бил съществено засегнат. Следователно е налице намеса върху правата им, гарантирани от чл. 8 на Конвенцията.

Съдът приема, че такава намеса има правно основание и е законна, както и преследва легитимна цел – осигуряване на икономическото благосъстояние на страната, здравето и правата на третите лица. Съдът отбелязва, че е легитимно да се извършва реконструкция на общинска земя, която се обитава незаконно, за градоустройствени цели и няма съмнения, че властите принципно са компетентни да извършват евикция на лица, незаконно пребиваващи на нея.

Същевременно обаче властите не са доказали мерките, предприети от тях, да са били необходими в едно демократично общество. Загубата на дома е една от най-крайните форми на намеса в правото по чл. 8 на Конвенцията. Властите с години са толерирали незаконните ромски селища и са им позволили да изградят здрави връзки

с тази земя и с общността. ЕСПЧ посочва, че не съществува задължение по силата на Конвенцията държавата да осигури дом на своите граждани, но в особени случаи от разпоредбата на чл. 8 може да се извлече задължение да се осигури подслон на особено уязвими лица. Преди да издадат заповедта, властите са приели за ирелевантен риска ромите да останат бездомни. Съдът подчертава в тази връзка, че в контекста на чл. 8 спецификата на социално неравностойната група на ромите и техните особени нужди следва да се отчитат при преценка на пропорционалността, каквато държавата не е направила, а е била длъжна. Властите вместо това са приели, че ако бяха приложили специален подход към ромската общност (въпреки тяхната уязвимост като група), това е щяло да представлява дискриминация спрямо останалото население. Това, че властите не вземат мерки да поправят де факто неравенството между положението на жалбоподателите като социално ощетен общност и това на мнозинството може да бъде дискриминация.

Съдът отчита като проблем липсата на изискване по вътрешното право на България да се изследва пропорционалността на евикцията и да се прави баланс на различните интереси. Той намира такъв подход сам по себе си проблематичен, тъй като не е съобразен с принципа за пропорционалност. В настоящия случай не се спори, че домовете на жалбоподателите не отговарят на основни санитарни и строителни изисквания, но властите не са потърсили алтернативни методи за справяне с проблема, като например да узаконят жилищата при възможност, да осигурят достъп до електричество и вода или да спомогнат за алтернативно настаняване, когато изселването е неизбежно. Вместо това те са приели, че въпросът дали жалбоподателите остават бездомни следствие на евикцията, е ирелевантен; нито пък са показали, че е бил налице належаш обществен интерес от освобождаването на терена. Поради това отслабва аргументът на правителството, че това е било необходимо действие от тяхна

страна. Освен това настоящият случай следва да се третира различно от една обикновена евикция на незаконно пребиваващи лица на чужда територия, тъй като тук става въпрос за евикцията на цяла общност, която е обитавала земата за дълъг период от време, необезпокоявана от властите.

Властите на няколко пъти са декларирали, че планират да намерят разрешение на проблема с жилищата на ромите чрез алтернативно настаняване, но тези дискусии и програми не са били част от производството във връзка с евикцията и не са довели до приемането на някакъв правен акт в това отношение. Заповедта за евикцията така е останала в сила и е била изпълняема по всяко време.

Накрая, по отношение на аргументите за напрежението между ромите и местните жители – българи, Съдът отбелязва, че известни мерки биха били оправдани в случаи на създаване на опасност за здравето на гражданите или на извършвани престъпления, но при прилагане на теста за пропорционалност; властите обаче не са показали да са разследвали оплаквания за престъпления и да са санкционирали конкретните нарушители. В заключение, ЕСПЧ намира заповедта на кмета за изселване на ромите за законна и преследваща легитимна цел, но представляваща непропорционална намеса в правата по чл. 8 на Конвенцията. Тя е била издадена въз основа на закон и при процедура, които не изискват изследване на нейната съразмерност и не осигуряват гаранции срещу произвол.

Съдът не намира, че се поставят отделни въпроси по приложението на чл. 14 на Конвенцията (забрана за дискриминация) и не е необходимо да разглежда останалите оплаквания отделно.

ЕСПЧ постановява, че държавата следва да приложи генерални мерки за изпълнение на решението с оглед недопускане на бъдещи подобни нарушения. Такива могат да са законодателни промени, както и преосмисляне на съдебната практика, за да се осигури, че при преустройство на земя

или сгради държавна или общинска собственост, дори и при незаконното им обитаване, се идентифицират ясно преследваните цели, засегнатите лица и се прави баланс между засегнатите интереси. По отношение на индивидуалните мерки за изпълнение Съдът постановява заповедта на кмета от 2005 г. или да бъде отменена, или да се спре изпълнението ѝ до приемането на мерки, с които българските власти се съобразяват с изискванията на Съда, посочени в това решение.

ЕСПЧ намира, че установяването на нарушение на чл. 8 е достатъчно обезщетение за жалбоподателите и присъжда 4000 евро за разноски (впоследствие адвокатите по делото са дарили присъдените им разноски на жалбоподателите).

Налице е нарушение на правото на зачитане неприкосновеността на кореспонденцията на лишен от свобода.

Решение на Съда по делото [Dimitar Vasilev v. Bulgaria \(no. 10302/05\)](#) – виж раздел 3

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Страните членки на Конвенцията имат широка свобода на преценка при взимането на решение дали дългогодишна партньорка на заподозрян в убийство има право да бъде освободена от задължението да свидетелства в наказателното производство.

Решение на Голямото отделение на Съда по делото [Van der Heijden v. The Netherlands \(no.42857/05\)](#)

Фактите: Г-жа Van der Heijden била призована да даде показания на досъдебното производство срещу дългогодишния си партньор А., който бил обвинен в убийство. Жалбоподателката се

явила, но отказала да свидетелства, като посочила, че с А. живеят заедно от 18 години и имат 2 деца. Тя твърдяла, че спрямо нея трябва да се приложи чл. 217, ал. 3 НПК, гарантиращ правото на съпруг или регистриран партньор на обвиняемия да откаже да дава показания. В резултат, заради отказ да изпълни съдебно разпореждане жалбоподателката била лишена от свобода за 13 дни.

Г-жа Van der Heijden подала жалба срещу задържането, като твърдяла, че то нарушава правото ѝ на личен и семеен живот и е дискриминационно. С окончателно решение от май 2005 г. Върховният съд отхвърлил жалбата, постановявайки, че чл. 217, ал. 3 от НПК цели защита на „семеен живот“, такъв какъвто е той между съпрузи или между регистрирани партньори. Разликата в третирането на тези лица от една страна и всички други съвместно живеещи двойки е била оправдана, защото задължението за свидетелстване е законово установено и изключенията от него са конкретно и ясно дефинирани, като целта е да се гарантира правната сигурност.

Решението: По оплакването за нарушаване на правото на семеен живот на жалбоподателката (чл. 8) ЕСПЧ отбелязва, че е безспорно, че тя е имала „семеен живот“ с г-н А, следователно опитът да бъде заставена да свидетелства срещу него представлява „намеса“ в правата, гарантирани ѝ по чл. 8 от Конвенцията. Намесата е била предвидена в холандския НПК, т.е. тя е била „в съответствие със закона“ и е „преследвала легитимна цел“ – борбата с престъпността.

Що се отнася до пропорционалността на мярката, на първо място Съдът прави преглед на законодателната уредба в различните страни членки на Съвета на Европа относно правото на отказ от даване на показания. Факт е, че липсва единна уредба, което означава, че страните имат широка свобода на преценка при търсенето на баланса между двата интереса – общественият интерес от разкриване на тежките престъпления и защитата на семейния живот от намеса от страна на държавата. Холандия е една от многото

страни, избрала да регламентира в закон правото на определена категория свидетели на отказ от свидетелстване. Съдът посочва, че правото на някой да бъде освободен от едно нормално правно задължение, каквото е даването на показания, следва да бъде обвързано с определени условия и категориите лица, които могат да се възползват от него, следва да бъдат ясно дефинирани. Съдът е съгласен с констатацията на Върховния съд на Холандия, че в техния закон това е направено по един „ясен и работещ“ начин.

Наред с това Съдът е съгласен, че страните членки имат правото да ограничат кръга на лицата, имащи възможност да ползват тази привилегия, до тези, сключили брак или регистрирали партньорство. Съдът не може да приеме, че връзката на жалбоподателката с г-н А, макар на социално ниво да е равностойна на брак или на регистрирано партньорство, би следвало да има същите правни последици както легализираните партньорства. Продължителността на връзката или нейната интензивност не могат да бъдат определящ фактор, тъй като от значение е наличието на публичен ангажимент, който съдържа в себе си права и задължения от договорно естество. Липсата на подобно правно обвързващо споразумение прави връзката на г-жа Van der Heijden с г-н А. фундаментално различна от тази при женените двойки или регистрираните партньори. Вярно е, че някои страни членки, включително Холандия, третират женените двойки и онези, с отношения подобни на брака – като жалбоподателката – еднакво за други цели, като наем, социално осигуряване и данъчни задължения, но Съдът счита, че причина за това са други съображения и те нямат нищо общо с важния обществен интерес от разкриване на тежките престъпления.

Г-жа Van der Heijden явно не е била лишена от правото да сключи брак или да регистрира партньорството си с г-н А., нито пък по някакъв начин е била упреквана, че е избрала да не го направи. Щом обаче е направила своя избор тя следва да приеме правните последици от него и по-конкретно, че е останали извън кръга на „защитените“ семейни партньори, които

холандският законодател е решил, че имат правото да откажат да дават показания. Съдът не намира и че лишаването от свобода на жалбоподателката е било непропорционално, тъй като националното законодателство, регламентиращо основанията за задържането ѝ, е съдържало достатъчно процесуални гаранции. Така Съдът приема с 10 на 7 гласа, че не е имало нарушение на чл. 8. По оплакването за дискриминация (чл. 14) Съдът приема с мнозинство 10 на 7 гласа, че по същество е обсъдил оплакването на жалбоподателката, че е била жертва на дискриминация и че няма нужда да го разглежда и в светлината на чл. 14 във връзка с чл. 8.

Осъждането на професор, провел научно изследване, заради това, че е отказал да изпълни две съдебни решения, задължаващи го да предаде материалите от проучването, не накърнява правата му по Конвенцията. По-конкретно, той не може да се позовава на правото си на личен живот по чл. 8 и на негативното си право по чл. 10 да не дава информация.

Решение на Голямото отделение на Съда по делото [Gillberg v. Sweden](#) (no.41723/06)

Фактите: Жалбоподателят е известен професор и бивш ректор на факултета по психиатрия към Университета в Гьотеборг. В продължение на 15 години той ръководел изследователски проект на университета относно хиперактивността и разстройствата, свързани с дефицит на вниманието при децата. Родителите на 141 деца в училищна възраст били дали съгласието си за доброволно участие в изследването, като изрично им било гарантирано, че личните данни на участниците ще са конфиденциални. Според жалбоподателя комисията по етика към университета била поставила като изрично условие за реализацията на проекта чувствителната информация относно участниците да бъде достъпна само за

екипа, като той лично бил обещал на родителите абсолютна конфиденциалност.

През 2002 г. социологически изследовател от друг университет и педиатър поискали да им се предостави достъп до материалите от изследването. Университетът отказал и на двамата. По жалби на изследователите с две решения от 2003 г. административният съд отменил отказите на университета и постановил, че трябва да се осигури достъп, защото лицата били доказали, че имат легитимен интерес от достъп до информацията и може да се предположи, че са добре запознати с това как да работят с конфиденциална информация. Университетът трябвало да уточни условията за достъп, така че да защити интересите на участвалите в изследването лица.

Макар и уведомен, че по силата на съдебните решения двамата изследователи имат право незабавно да се запознаят с материалите, г-н Gillberg отказал да им ги предаде. След дискусии по въпроса в началото на 2004 г. университетът отказал да даде достъп на социолога и решил да добави още условия за използване на материалите от педиатъра. Тези решения на университета били прогласени за нищожни от административния съд през май 2004 г. Няколко дни по-късно колеги на г-н Gillberg унищожили материалите. През януари 2006 г. по инициатива на парламентарния Омбудсман било образувано наказателно производство срещу г-н Gillberg и други длъжностни лица от университета. Жалбоподателят бил осъден условно за умишлена злоупотреба със служебно положение и му била наложена глоба в размер на 4000 евро.

Решението: Жалбоподателят твърди, че в резултат на осъждането му са били нарушени правото му на личен живот и негативното му право по чл. 10 да не предоставя информация (чл. 8 и чл. 10 от Конвенцията). С решение от 2.11.2010 г. Трето отделение на Съда е намерило, че няма нарушение на Конвенцията. Отделението обаче е оставило отворен въпроса дали чл. 8 и чл. 10 са приложими в случая – възражение, повдигнато пред

Голямото отделение от правителството, което твърди, че оплакванията на жалбоподателя попадат извън обхвата на Конвенцията *ratione materiae*.

Голямото отделение на ЕСПЧ на първо място подчертава, че в юрисдикцията му е да разгледа единствено и само оплакванията, които Отделението е приело за допустими. Така Съдът не може да обсъжда твърдените от жалбоподателя нарушения на правата му в резултат на решенията на административните съдилища. Наред с това обаче на всеки етап от производството Съдът може да се произнесе относно недопустимостта на дадено оплакване (чл. 35, § 4 от Конвенцията)

По оплакването за нарушение на правото на жалбоподателя на личен живот (чл.8) Съдът напомня, че жалбоподателят е бил държавен служител и не е представлявал по никакъв начин децата или техните родители. Той е бил осъден за злоупотреба със служебно положение заради това, че е отказал да предаде изследванията си на педиатъра и социолога, така както е бил задължен с решенията на административните съдилища. Наказателният съд обаче не е преценявал дали педиатърът и социологът следва да имат право на достъп до данните. Това са решавали административните съдилища, а дали техните решения са били в нарушение на правото на жалбоподателя по чл. 8 не може да бъде обсъждано от Съда, тъй като оплакването е било обявено за недопустимо.

Следователно остава да бъде преценено дали осъждането на жалбоподателя за злоупотреба със служебно положение е било в нарушение на правото му на личен живот, доколкото той твърди, че самото осъждане е накърнило правата му, като е уронило честта и репутацията му. Съдът напомня, че никой не може да твърди, че засягането на репутацията му представлява нарушение на чл. 8, ако то е предвидим резултат от собственото му поведение, като например извършването на престъпление. Освен това никога Съдът не е приемал, че самото осъждане, което може да доведе до

лични страдания, представлява намеса в правото на осъдения на ненамеса в личния му живот. В случая осъждането на г-н Gillberg не представлява непредвидимо прилагане на разпоредбите на наказателния кодекс. Нещо повече, той самият е посочил, че е бил изправен пред дилема и че е избрал да не изпълни решенията на административните съдилища с риск да бъде осъден за злоупотреба със служебно положение. Били са предвидими и негативните последици от това осъждане, изразяващи се в загуба на доходи. В допълнение жалбоподателят е запазил поста си на професор и ръководител на департамента в университета и, както той само посочва, е бил напълно подкрепян от своите колеги, т.е. осъждането му в качеството му на длъжностно лице не е засегнало по никакъв начин „личния му живот“. Следователно чл. 8 е неприложим към настоящия случай и предварителното възражение на правителството е основателно.

По оплакването за нарушение на негативното право на жалбоподателя по чл. 10 правителството е направило предварително възражение, че „негативното“ право на свобода на изразяване е неприложимо в контекста на наказателно осъждане на длъжностно лице за отказа му като служител на обществена институция да изпълни съдебно решение, с което институцията е била задължена да предостави някому официални документи. Материалите по изследването са представлявали публични документи, които по принцип е следвало да бъдат обществено достъпни по силата на приложимото шведско законодателство. Това означава, че никой не може да ги обяви за секретни, преди да има постъпило искане за достъп до тях и е било невъзможно предварително университетът да сключи споразумение с трети лица, по силата на което да бъде ограничен обществения достъп до определени официални документи.

Жалбоподателят е бил осъден, защото обещанието, дадено на участниците в изследването за конфиденциалност, е надхвърляло допустимите от закона предели. Наказателните съдилища са били

обвързани с решенията на административните съдилища, в които е разрешен въпроса дали и при какви условия документите е следвало да бъдат предоставени на двамата изследователи. Според шведските съдилища международните декларации на Световната медицинска асоциация, на които се позовава г-н Gillberg, когато твърди, че етиката му на изследовател не му е позволявала да разкрие материалите, нямат по-висока правна сила от шведския закон. В този контекст Съдът отбелязва, че г-н Gillberg не е бил обвързан от задължението за конфиденциалност, както би бил, ако бе лекуващ лекар или психиатър на участниците в изследването. Няма и друга норма – било то законова или от правилника на университета - която да му е пречела да изпълни решенията на административните съдилища.

Съдът не може да сподели мнението на г-н Gillberg, че има свое независимо „негативно“ право на свобода на изразяването, независимо от факта, че изследването е принадлежало на университета. Тази теза противоречи на правото на собственост на университета и

накърнява правата на двамата изследователи по чл. 10 да получават информация и на правото им на справедлив процес по чл. 6, гарантиращо им изпълнение на постановеното в тяхна полза съдебно решение.

В заключение Съдът намира, че ситуацията на жалбоподателя не може да бъде сравнявана с тази на журналисти, защитаващи своите източници или на адвокат, обвързан със свой клиент. Журналистическата информация, получена от собствен източник, по принцип принадлежи на журналиста или на медията, докато в настоящия случай изследователските материали са собственост на университета, следователно са обществено достояние. След като не е бил упълномощен от участниците в изследването, той не е бил обвързан спрямо тях от задължението за конфиденциалност, така както би бил един адвокат. Следователно правата на жалбоподателя по чл. 10 не са били накърнени и предварителното възражение на правителството е основателно.

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

„Негативното“ право на свобода на изразяване е неприложимо в контекста на наказателно осъждане на длъжностно лице за отказа му като служител на обществена институция да изпълни съдебно решение, с което институцията е била задължена да предостави някому официални документи.

Решение на Голямото отделение на Съда по делото [Gillberg v. Sweden \(no.41723/06\)](#) – виж раздел 5

Лишаването на журналист от право да упражнява професията си за срок от две години е прекомерно сериозна санкция за нарушаването на задължението за публикуване на отговор.

Решение на Съда по делото [Kaperzynski v. Poland \(no. 43206/07\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Kaperzynski, който е журналист, е бил осъден за това, че е отказал да публикува отговор на кмета на статия, в която твърдял, че в общината съществува сериозен проблем с канализацията. Прилагайки Закона за пресата, съгласно който непубликуването на отговор е престъпление, съдилищата осъдили условно жалбоподателя и го лишили от правото да упражнява журналистическа професия за срок от две години. През декември 2010 г. наказателно-правните разпоредби от Закона за пресата били обявени за противоконституционни.

Решението: Съдът приема, че наложеното на г-н Kaperzynski наказание представлява

намеса в свободата му на изразяване, че към онзи момент намесата е била предвидена в закона и че е целяла защитата на доброто име на кмета.

Намесата обаче не е била необходима в едно демократично общество. На първо място статията на г-н Kaperzynski не е съдържала лични нападки или обиди спрямо кмета, а е представлявала критичен и обоснован анализ на важен за общността проблем. Това обаче не е било отчетено от полските съдилища, които са санкционирали отказа да се публикува отговор. Съдът приема, че задължението за публикуване на отговор не е прекомерно или неразумно и че като не го е изпълнил, жалбоподателят е нарушил професионалните си задължения, но намира, че налагането на наказателна санкция за едно чисто процедурно нарушение, което по никакъв начин не е свързано със съдържанието на статията, е прекомерно. Според Съда лишаването на журналист от правото му да упражнява професията си е прекалено тежко наказание, което потенциално би могло да засегне открития и свободен публичен дебат по въпроси от обществено значение.

Отказът на съдия да отложи заседание, насрочено на дата, съвпадаща с юдейски религиозен празник, не е нарушила правото на адвоката, представител на страна по делото, да изповядва свободно религията си.

Решение на Съда по делото [Sessa Francesco v. Italy \(no. 28790/08\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Francesco Sessa, е адвокат по професия и изповядва юдейската вяра. По наказателно дело, по което той бил представител на

пострадалите, бил поканен от съдия-следователя да избере между две дати, на които да се проведе заседание за събиране на доказателства, но г-н Sessa възразил, че датите съвпадат с юдейски празници и че неговите религиозни задължения ще му попречат да присъства на заседанието. Съдията въпреки това отложил делото за една от двете дати, а жалбоподателят подал искане за отлагане.

На 13 октомври 2005 г. - датата на заседанието - съдията отбелязал, че г-н Sessa отсъства по лични причини и отказал да отложи заседанието с мотива, че Наказателнопроцесуалният кодекс на Италия изисква задължително присъствие на прокурора и представителя на защитата в заседания за събиране на доказателства пред съдия-следовател, докато присъствието на представителя на пострадалия е факултативно. Съдията отбелязал, че законът не го задължава в тия случаи, дори и когато представителят на пострадалия представи уважителни причини за отсъствието си, да отложи заседанието, а освен това гоемият брой на участниците в процеса и натовареността на съда ще изискват делото да се отложи за 2006 г. Жалбата на г-н Sessa срещу това решение на съда била отхвърлена с мотива,

че не съществуват данни решението да е взето с цел засягане правото на жалбоподателя свободно да изповядва религията си.

Решението: ЕСПЧ не приема, че решението на националния съд да определи за въпросното заседание дата, която съвпада с юдейски празник и отказът му да го отложи за друга дата представлява ограничаване на правото на жалбоподателя свободно да изповядва религията си. Г-н Sessa трябва да е бил наясно с разпоредбите на закона, според които неговото присъствие на въпросното заседание не е било задължително и е можел да организира заместването си от колега. Жалбоподателят не е показал и да е бил упражнен някакъв натиск върху него да променя своята вяра и разбираня или да е бил ограничен в това да изповядва религията си. Дори и да се приеме, че е била налице някаква намеса в неговото право по чл. 9 от Конвенцията, Съдът счита въпросната намеса за законна и оправдана с цел защитата правата на третите лица и правото на обществото на своевременно правосъдие; тя е била пропорционална на преследваните цели, поради което няма нарушение на чл. 9 от Конвенцията.

7. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Недопустимо е оплакването за нарушение на правото на собственост във връзка с начина, по който е протекло изпълнителното производство в полза на жалбоподателката.

Решение на Съда по делото [Petrova v. Bulgaria \(no. 19532/05\)](#) – виж раздел 4

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Защитата на държавата по отношение на имуществото на кредитор на банка в производство по несъстоятелност е достатъчна; правната рамка, регулирала тези отношения, не нарушава позитивните задължения на държавата да осигури механизми за защита на правата на собственост на жалбоподателя.

Решение на Съда по делото [Kotov v. Russia \(no. 54522/00\)](#)

Фактите: Жалбоподателят, г-н Kotov, вкарал на депозит през 1994 г. пари в банка, които няколко месеца по-късно поискал да изтегли, но банката го информирала, че поради липса на средства не може да му възстанови парите. Жалбоподателят завел иск срещу банката, която била осъдена през 1996 г. да му плати 460 евро. Междувременно през 1995 г. било открито производство по несъстоятелност спрямо банката и бил назначен синдик. Вземанията на жалбоподателя по закон се ползвали с привилегия от първи ред. Въпреки това събранието на кредиторите взело решение да предостави приоритет на друга категория лица при разпределение на имуществото на

банката (състоящи се от хора с увреждания, ветерани от войната, хора в неравностойно положение и др.). Това решение било изпълнено от синдика, при което 700 лица получили пълно плащане на вземанията си, докато жалбоподателят получил по-малко от 1 % от вземането си.

През 1998 г. жалбоподателят оспорил пред търговските съдилища начина, по който било извършено разпределението на средствата на банката, което твърдял, че е в нарушение на закона. Съдилищата намерили, че е било налице нарушение на закона от страна на синдика и му наредила да изплати вземането на жалбоподателя, но решенията им останали неизпълнени, тъй като банката нямала повече средства. Г-н Kotov съдил в отделно производство синдика за вреди, но искът му бил отхвърлен с мотивите, че тъй като производството по несъстоятелността още не е приключило съществува риск от двойно плащане на вземанията на жалбоподателя от банката и от синдика, ако бъде открито ново имущество на банката. През 1999 г. приключило производството по несъстоятелност и банката била заличена.

Г-н Kotov се оплаква пред ЕСПЧ по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, че в резултат на незаконното разпределение на имуществото на банката той не е могъл да получи ефективно плащане на дълга на банката към него.

Решението: Първо отделение на ЕСПЧ е постановило решение по настоящото дело, с което е намерило, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като действията на синдика ангажират отговорността на държавата и са довели до незаконно отнемане на собствеността на жалбоподателя.

Съдът най-напред приема, че жалбоподателят има „притежание” по

смисъла на чл. 1 от Протокол № 1, за което той е получил съдебно решение през 1996 г. срещу банката. Страните не спорят също, че синдикът е действал незаконосъобразно, като е приел разпределението на имуществото на банката не съгласно реда на привилегированите кредитори, а според определения алтернативен ред, както и че г-н Kotov е получил много по-малко от това, което легитимно е очаквал. Следователно правото му на собственост е било отнето вследствие незаконните действия на синдика. Остава да се прецени дали държавата следва да се държи отговорна за действията му. Правителството в тази връзка твърди, че синдикът е частно лице, а не държавен служител.

Съдът отбелязва, че съгласно руското приложимо право синдикът не действа като служител на държавата, но въпреки това следва да се направи преценка на метода, по който той бива назначаван, неговата отчетност, правомощия и отговорности. Синдиците в Русия са частни професионални лица, работещи на свободния пазар и избирани оттам от събранието на кредиторите, срещу заплащане на свободно определян хонорар. Въпреки че съдия следва да одобри назначаването на синдика, съдът проверява дали са налице единствено формалните изисквания за това и не ангажира отговорността на държавата за начина, по който той осъществява функциите си. Синдиците са отговорни единствено пред събранието на кредиторите или пред индивидуалните кредитори, но не и пред някой регулаторен орган, който да може да им дава инструкции и така да се намесва в процедурите по несъстоятелност.

Те не получават държавно финансиране, а националните съдилища имат само ограничени правомощия да осъществяват контрол върху съобразяването на действията им с правилата за несъстоятелност, и то след като те са приключили, но не и да преценяват действията и решенията на синдиците относно тяхната оправданост от икономическа гледна точка. Така ролята на съдилищата в този случай не се различава много от ролята, която те имат по всеки друг частноправен спор. За разлика от

съдия-изпълнителя, синдикът не разполага с държавна принуда или регулаторни правомощия по отношение на трети лица. Следователно по времето на настоящите събития синдиците са разполагали със съществена институционална независимост. Ролята на държавата се е ограничавала до установяване на правната рамка относно функциите и правомощията на събранието на кредиторите и синдика и да контролира спазването на тази рамка. Следователно синдикът в настоящия случай не е действал като публичен служител и държавата-ответник не може да бъде държана директно отговорна за неговите неправомерни действия спрямо кредиторите на банката.

Въпреки това Съдът посочва, че държавата има задължение да създаде минимална правна рамка в сфера, в която небрежността от страна на държавните органи в борбата с финансовите измами може да има опустошителен ефект върху икономиката на страната и да засегне голям брой лица и техните интереси. Освен това в настоящия случай съдилищата са намерили, че нарушенията на синдика са били сериозни. Поради това Съдът изследва какви правни средства държавата е създала, за да гарантира защита от неправомерни актове и действия на синдиците, както и защо тези средства не са проработили в случая на жалбоподателя.

Г-н Kotov е обжалвал най-напред действията на синдика в качеството му на управляващ средствата на банката в производството по несъстоятелност, което се е оказало неефективно поради липса на средства в банката. Второто производство срещу синдика в частноправното му качество също е било без успех поради това, че съдилищата са намерили, че искът е преждевременно заведен. Съдът отбелязва, че не е неразумен отказът на националните съдилища да уважат иска на жалбоподателя, докато производството по несъстоятелност е било все още висящо, тъй като е съществувал риск той да получи двойно плащане за едно и също вземане. Така не е неразумно за кредиторите на банката да трябва да изчакат края на производството по несъстоятелност преди да може да се търси обезщетение лично от

синдика. След края на производството, което е приключило скоро след отхвърляне на иска на жалбоподателя срещу синдика, той е можел да заведе ново производство за вреди срещу него, което той обаче не е направил. Поради това Съдът намира, че временното ограничение на правото му да търси обезщетение лично от синдика не е засегнало самата същност на правото му на собственост по чл. 1 от Протокол № 1 и е останало в рамките на свободата на преценка на държавата в балансирането между съревноваващи се частни интереси в производството по несъстоятелност. Правната рамка, регулирала тези отношения, не нарушава позитивните задължения на държавата да осигури механизми за защита на правата на собственост на жалбоподателя. Поради това не е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

Конфискацията на имущество, придобито със средства от престъпна дейност, не е в нарушение на Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Silickienė v. Lithuania \(no. 20496/02\)](#) – виж раздел 4

8. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

• ДЕЛА НА СЕС

Директива 2003/109/ЕО на Съвета относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни не допуска при отпускането на жилищна помощ правна уредба, която третира различно гражданите на трета страна, ползващи се със статут на дългосрочно пребиваващи по Директивата, в сравнение с живеещите в същата провинция или регион граждани на държавата членка.

Решение на СЕС по [дело C-571/10](#)

Фактите: Г-н Kamberaj е албански гражданин, пребиваващ и работещ трайно от 1994 г. в автономна провинция Болцано, Италия и притежаващ разрешение за постоянно пребиваване. От 1998 г. до 2008 г. той получавал жилищната помощ, предвидена в закон. С писмо от 22 март 2010 г. Службата за социални жилища уведомила г-н Kamberaj, че искането му за помощ за 2009 г. е отхвърлено поради изчерпването на бюджета, предназначен за гражданите от трети страни и определен в съответствие с Решение № 1885. Г-н Kamberaj поискал националният съд да установи, че с отхвърлянето на искането му за помощ е извършена дискриминация спрямо него. Той твърди, че националното право е несъвместимо с директиви 2000/43 и 2003/109, доколкото при отпускането на жилищни помощи то третира дългосрочно пребиваващите граждани от трети страни по-неблагоприятно в сравнение с гражданите на Съюза.

Решението: СЕС отбелязва, че правомощията, които са му възложени по правото на ЕС, се състоят в подпомагане на правораздаването в държавите членки, а не във формулиране на консултативни

становища по общи или хипотетични въпроси.

По отношение на член 15 от Директива 2000/43, предвиждащ ефективност, пропорционалност и възпиращо действие на санкциите за нарушения на принципа на равно третиране въз основа на расата или етническия произход, СЕС отбелязва, че различното третиране, на което е подложен г-н Kamberaj, се основава на статута му на гражданин на трета страна. Член 3, параграф 2 от Директивата обаче уточнява, че тя не се отнася до различията в третирането, основани на гражданство. Следователно твърдяната дискриминация не попада в приложното поле на Директива 2000/43.

От друга страна, въпреки че в областта на социалното подпомагане и социалната закрила държавите членки могат да ограничат приложението на принципа на равно третиране до основните придобивки, Директива 2003/109 не допуска различно третиране на получилите в съответствие с нея статут на дългосрочно пребиваващи граждани на трета страна по отношение на придобивките, които допринасят за задоволяване на насъщните им нужди от храна, жилище и здравни грижи. Още повече, чл. 34 от Хартата признава и зачита правото на социална помощ и на помощ за жилище, предназначени да осигурят достойно съществуване на всички лица, които не разполагат с достатъчно средства, в сравнение с живеещите в същата провинция или регион граждани на държавата членка.

СЕС припомня, че съгласно член 6, параграф 3 от ДЕС основните права, както са гарантирани от ЕКПЧ и както произтичат от общите конституционни традиции на държавите членки, са част от правото на Съюза в качеството им на общи принципи. Тази разпоредба от Договора за ЕС отразява постоянната практика на Съда, съгласно

която основните права са неразделна част от общите принципи на правото, за чието спазване следи Съдът.

Директива 2000/43, Директива 2000/78 и Директива 2006/54 не предвиждат право на работник, чиято кандидатура за работа е отхвърлена, да получи достъп до информация дали работодателят е назначил друг кандидат. Пълният отказ от страна на работодателя за достъп до информация обаче може да се окаже едно от обстоятелствата, които трябва да се вземат предвид при доказването на фактите, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация.

Решение на СЕС по [дело C-415/10](#)

Фактите: Г-жа Meister твърди, че при провеждане на процедура за назначаване на работа е била дискриминирана по признак пол, възраст и етнически произход. Тя е с руски произход и има руска диплома за инженер, която е призната в Германия.

На 5 октомври 2006 г. г-жа Meister кандидатствала по обява на компанията Speech Design, публикувана във вестник. Според обявата дружеството търсило „опитен софтуерен програмист“. Кандидатурата ѝ била отхвърлена, без г-жа Meister да бъде поканена на интервю. Скоро след това дружеството разпространило втора подобна обява в интернет. Г-жа Meister кандидатствала отново, но кандидатурата ѝ и този път била отхвърлена без да бъде поканена на интервю и без обяснение за това решение. По делото няма данни причина за отхвърляне на кандидатурата да е недостатъчно високата квалификация на кандидата. Г-жа Meister се обърнала към националния съд с претенция за обезщетение за дискриминация и поискала представяне на преписката, касаеща наетия кандидат. Искът бил отхвърлен от първата и от въззивната инстанция.

Решението: Директива 2000/43, Директива 2000/78 и Директива 2006/54 предвиждат,

че държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки, така че ако едно лице се счита дискриминирано и докаже факти, които позволяват да се допусне съществуването на пряка или непряка дискриминация, то ответникът следва да докаже, че не е имало нарушение на принципа на равно третиране. СЕС отбелязва, че при доказването на фактите, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, запитващата юрисдикция трябва да се увери, че отказът за даване на информация от страна на работодателя не застрашава постигането на целите, преследвани с Директиви 2000/43, 2000/78 и 2006/54. Следва да се вземат предвид всички обстоятелства по спора в главното производство, за да се определи дали има достатъчно данни, въз основа на които да се приемат за доказани фактите, от които може да бъде заключено, че е налице такава дискриминация. Един от елементите, които могат да се вземат предвид е, че за разлика от обстоятелствата по делото Kelly, C-104/10 г. (виж Бюлетин брой 11, септември 2011 г. стр. 31), работодателят е отказал на г-жа Meister всякакъв достъп до исканата от нея информация. В настоящия случай следва да се има предвид и, че работодателят не оспорва съответствието на квалификацията на г-жа Meister с изискванията, посочени в обявата, но въпреки това не я кани на интервю нито при първата, нито при втората процедура.

Посочените по-горе директиви не предвиждат право на работник, който твърди по правдоподобен начин, че отговаря на условията, посочени в обява за работа, и чиято кандидатура е отхвърлена, да получи достъп до информация, посочваща дали при приключване на процедурата за назначаване работодателят е назначил друг кандидат. Въпреки това е възможно пълният отказ от страна на ответника за достъп до информация да се окаже едно от обстоятелствата, които трябва да се вземат предвид при доказването на фактите, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация. Запитващата юрисдикция следва да провери дали такъв е случаят по делото, като вземе предвид всички обстоятелства по спора.

9. ДРУГИ ПРАВА

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Налице е нарушение на правото на свободно придвижване на двама от жалбоподателите във връзка с наложените им забрани да напускат страната поради факта на осъждането им.

Решение на Съда по делото [Sarkizov and others v. Bulgaria \(nos. 37981/06, 38022/06, 39122/06, and 44278/06\)](#) – виж раздел 4

- ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Поведението на адвокатите на жалбоподателя, които не са изпълнили надлежно задълженията си да информират Съда за всяко ново важно развитие по делото, представлява злоупотреба с правото на жалба по силата на чл. 35, § 3 (а) от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Bekauri v. Georgia \(no. 14102/02\)](#)

ЕСПЧ обявява жалбата за недопустима поради злоупотреба с правото на жалба по силата на чл. 35, § 3 (а) от Конвенцията, защото намира, че адвокатите на жалбоподателя не са изпълнили надлежно задълженията си да информират Съда за

всяко ново важно развитие по делото – така те са се забавили няколко години да информират Съда за замяната на присъдата на жалбоподателя от доживотен затвор на 17 години лишаване от свобода, което е било съществено по отношение на оплакванията по жалбата пред ЕСПЧ. Адвокатите също така не са представили никакви становища по допустимостта и основателността, макар че са били няколко пъти канени от Съда да направят това, а първият представител на жалбоподателя на два пъти е губила документи по делото, което е създавало допълнителна работа на Съда и е обезпокоило правилното му функциониране. Това поведение на представителите на жалбоподателя представлява “обезпокояваща проява на безотговорност”, в противоречие с правото на индивидуална жалба по Конвенцията.

Русия е нарушила чл. 38 от Конвенцията (задължението за подпомагане на Съда в производството), като е отказала да предостави постановлението за прекратяване на разследването относно т. нар. Катинско клане с аргумента, че то е било засекретено, а няма никакви законни съображения за сигурност.

Решение на Съда по делото [Janowiec and others v. Russia \(nos. 55508/07, 29520/09\)](#) – виж раздел 2

Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел.: 02/980 39 67
Тел./Факс: 02/980 66 33

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя Полина Русинова. За изготвянето допринесоха адв. София Разбойникова, адв. Диляна Гитева и Милена Ванкова. Е-mail за връзка:
hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Публикуваният текст не обвързва Европейския съд по правата на човека, Съвета на Европа или Съда на Европейския съюз.

Настоящата публикация е осъществена с подкрепата на Институт „Отворено общество“ – София. Изложените в нея мнения и позиции принадлежат единствено на авторите на този материал. Те по никакъв начин не могат да се приемат за израз на мнения и позиции на Институт "Отворено общество" – София.

